Spedizione in abbonamento postale — Poštnina plačana v gotovini

Leto XXIII., št. 29 — Ljubljana, sobota 6. februarja 1943-XXI — Cena cent. 80

Upravništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5. Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon št. 31-23, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri poštno-čekovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti, Corr. Post. No 11-3118
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kr. Italije in inozemstva ima Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka. Naročnina znaša mesečno Lit 18.—, za inozemstvo vključno s »Ponedeljkom Jutrom« Lit 36.50.
Uredništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica štev. 5, telefon štev. 31-22, 31-23, 31-24.
Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ad estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Scontri locali in Tunisia

Fallito attacco ad un nostro convoglio

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 5 febbraio 1943-XXI il seguente bollettino di guerra n. 986:

Nostre retroguardie hanno contrastato con successo, nella Tripolitania Occidentale l'intensificata attività esplorativa del nemico che ha perduto numerose camionette.

In Tunisia, scontri locali nel corso dei quali alcuni mezzi blindati leggeri venivano catturati da reparti dell'Asse.

I prigionieri presi nelle operazioni citate dal Bollettino del 2 febbraio sono saliti ad oltre mille.

In combattimenti svoltisi nel cielo tunisino, la caccia italo-germanica abbatteva 15 apparecchi.

Un importante formazione di bimotori attaccava senza alcun risultato, nel Mediterraneo, un nostro convoglio: uno degli aeroplani avversari era distrutto dalla scorta aerea.

Velivoli nemici, agendo in più ondate, hanno compiuto nella tarda sera di ieri un incursione sulla città e sui dintorni di Torino; molti edifici risultano colpiti, ancora imprecisato il numero delle vittime.

Altri aerei si sono spinti fino alla zona di Spezia sganciando bombe che hanno causato danni di non grave entità.

Nella notte anche Trapani è stata obiettivo di incursioni: un velivolo nemico precipitava in fiamme presso Bonagia.

Krajevni spopadi v Tunisu

Ponesrečen napad na naš konvoj

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 5. februarja naslednje 986. vojno poročilo:

Naše zaščitnice v zapadni Tripolitaniji so se bojevale z uspehom in z ojačeno izvidniško delavnostjo s sovražnikom, ki je izgubil mnogo tovornih voz.

V Tunisu so bili v teku krajevni spopadi, med katerimi so osnj oddelkj zajelj nekoliko lahkih oklopnih voz.

Število sovražnikov ujetih med operacijami, omenjenimi v vojnem poročilu 2. februarja, se je povečalo nad tisoč.

V bojih v zraku nad Tunisom so italijansko-nemški lovci sestrelili 15 letal.

Znatna formacija dvomotornikov je brez vsakega uspeha napadla naš konvoj na Sredozemskem morju. Eno izmed sovražnih letal je bilo uničeno od letalskega spremstva.

Sovražna letala so priletela pozno snoči v več valovih nad mesto in okolico Turin; mnogo poslopij je bilo zadetih, število žrtev pa še ni ugotovljeno.

Druga letala so prodrla do področja pri Speziji in so metala bombe, ki so povzročile nepomembno škodo.

Ponoči je bilo tudi mesto Trapani cilj sovražnih poletov. Eno sovražno letalo je v plamenih strmoglavilo pri Bonagli.

Svečan podpis o listine o rojstvu princese Beatrice

Rim, 4. febr. s. Danes ob 17. je bila v Kraljevi palači Kvirinala ob vzvišeni navzočnosti Kralja in Cesarja svečano sestavljena listina o rojstvu Nj. Kr. Visokosti princese Beatrice Savojske. Eksc. cav. Galeazzo Ciano, grof di Cortelazzo in Buccari, Ducejev delegat je fungiral kot notar Krone. Eksc. grof Giacomo Suardo, predsednik senata Kraljevine pa kot matični uradnik. Priči na listini, ki jo je podpisal Nj. Vel. Kralj in Cesar, sta bila Eksc. senator veliki admiral vojvoda Paolo Thaon di Revel, vitez najvišjega reda Annunziate, in Eksc. senator marki Guilelmo Imperiali od princev Francavilla, vitez najvišjega reda Annunziate.

Belgijska kraljica mati v avdijenci pri papežu

Vatikan, 4. febr. s. Danes je Nj. svetost Pij XII. sprejel v zasebni avdijenci Nj. Vel. kraljico-mater Belgijsko, s katero se je dolgo prisrčno razgovarjal. Obisk je bil popolnoma zasebnega značaja.

Dolžnost državljanov za delovno službo

Rim, 4. febr. Z objavo v »Uradnem listu« zakonov o delu državljanov v vojnem času in o redu izvrševanja tega dela so bili sedaj dotični zakoni izdelani tudi v formalnem pogledu ter v pogledu njihove splošne uporabe. Kakor znano, se je namesto izraza »civilna služba« v vseh primerih postavil izraz »mobilizacija za delovno službo«, ker ustreza to bolj določilom in namenom, ki jih je postavil zakon, ter smislu, zaradi katerega so bili sklenjeni ti ukrepi. Obenem so objavljene tudi kazenske odredbe in disciplinarne določbe hkrati z izvršilno naredbo.

Prvi člen določa, kdo je podvržen delovni službi. To so vsi moški od 14. do 70. leta in vse ženske od 14. do 60 leta starosti po njihovih tehničnih zmožnostih ter telesnih sposobnostih, ki niso podvrženi vojaški službi ali niso militarizirani.

Mobilizacija se lahko izvrši s pozivnico ali s splošno objavo, nakar mora vsak državljan dati na razpolago svoje ročno ali duševno delo javnim napravam podjetjem ali zavodom, ki se tičejo kakor koli javnega življenja ali narodne obrambe v vojni. Noben državljan se ne more odtegniti temu delu v trenutku, ko so vojaki porazmeščeni po raznih frontah ter se z orožjem v roki borijo proti sovražniku. Potrebno je, da to dolžnost občutijo moralno vsi, tembolj, ker bo vsak državljan pozvan v delovno službo po svojih značilnih sposobnostih in torej ne bo premeščen iz enega odseka dela k drugemu, marveč bo ostal zaposlen pri svojem pravem delu. Vse naše fizične, duševne in materialne zmožnosti morajo biti postavljene v službo nove, pomnožene proizvodne učinkovitosti v trenutku, ko je domovina postavljena pred najvišjo preizkušnjo.

Delovne dolžnosti so oproščeni duhovniki, pripadniki katoliških zavodov, misijonov itd., ki pa morajo prositi za oprostitev ter dokazati, da zahtevajo njihovo oprostitev posebne družinske in zdravstvene okoliščine. Pri dodelitvi dela bodo imeli prednost tisti, ki se bodo javili prostovoljno. Stranka bo izvršila oceno državljanov glede njihovih sposobnosti po zakonu o delovni službi, ministrstvo za korporacije pa se bo pri organizaciji službe poslužilo svojih podrejenih organov, prefektov itd. Ministrstvo za notranje zadeve bo pri tem sodelovalo s Stranko in z ministrstvom za korporacije po svojih osrednjih in podrejenih organih.

Zakon o delovni dolžnosti navaja potem kazenske sankcije. Za manjše prestopke pride v poštev globa 300 lir, za večje pa zapor do 5 let. Zakon o delovni službi obvezuje vse državljane, da po svojih zmožnostih ter posebnih sposobnostih store vse potrebno na notranjem polju, da se narod s tem izkaže vrednega svojih bojujočih se sinov ter se z njimi zlije v enoten blok volje v najvišjem interesu domovine.

Novi zapletljaji v Maroku in Alžiru

Nezadovoljstvo prebivalstva nad objestnostjo Anglosasov in nered v javni upravi naraščata z vsakim dnem

Rim, 4. febr. s. »News Chronicle« objavlja dolg članek iz Casablance, v katerem razpravlja Philips Jordan o položaju v Maroku pod Noguesovo vlado. Članek navaja običajne trditve o protidegolističnem razpoloženju francoskega prebivalstva, zveze uradnikov z Vichyjem in absolutno potrebo po »spremembi zmedenega in temnega političnega krajevnega položaja«.

»Daily Express« objavlja dolgo brzojavko iz Alžira z uredniško pripombo, da je že pred več tedni uredništvo brzojavilo svojemu dopisniku Allanu Moorcheadu, naj pošlje točno poročilo o političnem položaju v severni Afriki. Cenzura in druge težave so domnevno zakasnile njegov odgovor. V pretekli noči je dopisnik odgovoril in njegov odgovor sedaj objavljajo. Dopis zatrjuje med drugim, da sta bila izpuščena izmed 20 aretirancev, ki so bili ujeti ob izkrcanju zaveznikov, samo dva, ostali pa so zaprti v nekem na pol zapuščenem kraju več sto kilometrov od obale, kjer živijo popolnoma ločeni od angleških in ameriških sil, katerim so v novembru pomagali. Tako ameriški minister Robert Murphy kakor angleški minister Mac Millan sta protestirala pri Giraudu, toda doslej brez uspeha. General je v odgovoru vztrajal, da se mora stvoriti francoska vojska brez politične opozicije za hrbtom. Mnogo novih imenovanj je bilo odrejenih na visokih mestih v alžirski in maroški vladi in skoraj brez izjeme so bili izbrani ljudje, ki priznavajo Petaina za svojega poglavarja. V dopisu je nadalje podčrtano, da general Nogues zasmehuje v poluradnih izjavah javno zaveznike. Moorehead piše tudi, da tukajšnji Francozi nimajo dobrega mnenja o politikantih in diplomatih, ki smo jih poslali v severno Afriko, in se tudi ne obotavljajo tega povedati, z druge strani pa naši omejeni uspehi v Tunisu niso povečali spoštovanja Francozov do nas.

Tanger, 4. febr. s. Finančna revija maroške trgovske banke, ki je po državni banki največji bančni zavod, objavlja uvodnik, v katerem opisuje izredno težaven položaj Francoskega Maroka po ameriški zasedbi. Vsak dan nam prinaša nove zapletljaje in nove skrbi, piše revija. Postavljeni smo pred nova vprašanja, ki jih moramo reševati, preden pa so rešeni, se nam vsiljujejo novi problemi. V članku so naštete težave, ki naraščajo z dneva v dan v industriji in trgovini, pomanjkanje dobav najpotrebnejših surovin, pomanjkanje živil, upravni nered, naraščajoče zahteve ameriških vojaških oblasti, ki mislijo samo na izpopolnjevanje svojih skladišč z rekvizicijami. Ta članek v znano resni finančni reviji je samo medel odsev velikih gospodarskih neprilik, v katere je Francosko severno Afriko vrglo anglosaško podjetje in Darlanovo izdajstvo.

Tanger, 4. febr. s. V Dakarju ni več miru, odkar so se ameriške čete izkrcale s pomočjo guvernerja Boissona. Nastalo je že več incidentov vznemirljivega obsega. Med dijaki in ameriškimi vojaki so nastali incidenti, med katerimi je bilo nekaj vseučiliščnikov in vseučiliščnic ubitih. Univerzo so zaprli. Poseganje Američanov v notranje francoske zadeve ne more pomagati k sporazumu, ki si ga Anglosasi tako želijo. Prebivalstvo ni naklonjeno tujcem, ki so dežela zasedli.

Sovjetski poraz pri Novorosijsku

Preprečeno izkrcanje sovjetskih čet — 19 čolnov za izkrcanje potopljenih — Izjalovljeni sovjetski napadi ob Doncu in Donu

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 5. febr. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Poskusi močnih sovjetskih sil za izkrcanje na prostoru pri Novorosijsku so bili razbiti s takojšnjimi protinapadi nemških in romunskih čet. Bataljoni, ki so se izkrcali, so obkoljeni in bodo v kratkem uničeni; 19 čolnov za izkrcavanje je bilo potopljenih.

Močnejši sovražnikovi napadi ob izlivu reke Dona in reke Kubana so bili zavrnjeni s hudimi izgubami za sovjetske čete.

V južnem delu fronte ob Doncu je v splošnem vladal mir.

Ob srednjem Doncu in v vzhodnem odseku ob Donu se razvija obrambna bitka z naraščajočo silovitostjo.

Južno od Ladoškega jezera so bili močnejši sovražnikovi napadi, ki so bili podprti s topniškim ognjem in sodelovanjem oklopnih oddelkov, razbiti pred nemškimi glavnimi bojnimi črtami z zelo hudimi izgubami.

V severni Afriki in Tunisu samo boji krajevnega pomena.

Poskusi oddelka ameriških bombnikov, da bi pod zaščito oblakov podnevi napadli zapadno Nemčijo, so se izjalovili. Oddelek so razkropili in vrgli nazaj nad morje lovci in protiletalsko topništvo. Pri tem je bilo sestreljenih 8 sovražnikovih štirimotornih bombnikov. Med breznačrtnimi bombardiranji nad obalnim ozemljem je bila povzročena neznatna škoda. V pretekli noči so posamezni sovražni bombniki podvzeli vznemirjevalne napade nad zapadno Nemčijo.

V hudih obrambnih bojih med Donom

in Doncem sta se posebno odlikovali 26. westfalska in 320. saška pehotna divizija.

Brezprimerna junaštva stalingrajske posadke

Dokazi neupogljive borbenosti in nevenljive slave nemških in zavezniških borcev

Berlin, 4. febr. Po skoro petih mesecih dramatične borbe, ki se je začela v poletju, se je nadaljevala v jesenskih meglah in se nehala, ko se že zima nagiblje h koncu, je v Stalingradu nastal mir. Tudi Streckerjeva skupina je po hudih borbah, ki zaslužijo največjega spoštovanja tudi od strani sovražnika, ki nima niti trohice človeškega čustvovanja ter niti najmanjšega smisla za vojaško čast, odložila orožje pred nadmočnim sovražnikom. O veliki tragediji, ki se je zaključila, še niso znane mnoge podrobnosti, vendar lahko objavimo nekoliko odlomkov o zadnji fazi bitke za Stalingrad po podatkih, ki so jih pretekle dni sestavili častniki, ki se jim je še zadnji trenutek posrečilo ulti bridki usodi, kakršne je deležno po večini moštvo generalov Paulusa in Streckerja.

Iz beležnice nekega nemškega pilota transportnega letala posnemamo naslednjo sliko: »Iz puste pokrajine Stalingrada, posejane z razvalinami, se dviga tanka antena nemške radiooddajne postaje, ki daje po etru ukaze nemškim letalom. Postaja pošilja neprestane pozive in neprenehoma oddaja znak za znakom. To je točka, od katere čujemo dan na dan klice ter ročno dan premagujemo veter in snežni metež z našimi letali, do vrha naloženimi z municijo, živežem in zdravili. Umazanobeli oblački eksplozij sovražnih izstrelkov nas spremljajo neprenehoma. En aparat je zadet in se v plamenih zruši, dočim se drugi zopet tesno strnejo v letalsko formacijo.

Tovariši nas pričakujejo s težkim srcem in zaskrbljeni tam spodaj, kjer se bojujejo in umirajo. Pritisk sovražnika je ogromen. Neprenehen grom napolnjuje vse ozračje. Ni mogoče ugotoviti, ali prihaja grom s severa, z juga ali z vzhoda ali pa z vseh strani neba istočasno. Ponoči je obzorje en sam plamen. Rusi streljajo, ne da bi prestali samo trenutek.

Ko priletimo do cilja, označenega na zemlji za pristanek, opazimo brez števila jam, ki so jih izkopale sovražne bombe in granate, ter vidimo, da nas pričakujejo ljudje s trdimi, kosmatimi obrazi, molčeči vojaki, ki stoje okoli voz, v katere so vpreženi mali mongolski konjički. Mrzlično nalože živila, municija in zdravstveni material, ki ga prinašamo, na vozičke, ki se takoj oddaljijo k raznim luknjam in izginejo po potih, ki so najbolj ogrožena. Često vozimo nazaj ranjene tovarišе in ko pristajamo, šele vidimo, da smo potovali v družbi z mrliči. To je naš letalski most, ki obstoji med fronto pri Stalingradu in med nemškim zaledjem. Koliko časa bo mogoče vzdrževati ta most?«

Neki poročnik grenadirjev pripoveduje: »Pred tremi tedni sem prišel prvič med grenadirje, obkoljene v velik lopi štev. 7 stalingrajske tovarne za traktorje. Dvajset metrov v stran so naše postojanke nasproti lopi štev. 4, ki jo drže Rusi. Četa grenadirjev je bila v težkih poletnih bojih in v pohodu od Dona do Volge zdesetkovana, toda še vedno ogorčeno brani onih 300 m tal, odkoder se vidi leni in žalostni tok reke Volge.

Po treh tednih vidim zopet isto četo na istem mestu. Ni mi treba vpraševati grenadirjev o dogodkih, ki so jih preživeli med mojo odsotnostjo. Oči globoko v jamicah, obrazi izsušeni in kosmati, uniforme raztrgane, možje vsi v obvezah in v obližih. Vse to g vori prav različne besede. Tu, kjer so bile tri strojne puške, ni več niti ene. Tu je bil prej možnar, sedaj pa je namesto njega samo velika kotlina, ki jo je izkopala sovražna granata.

Nastal je večer. Poveljništvo čete je vedno v isti kleti. Vidim dvajsetletnega podporočnika, ki sem ga spoznal v začetku velike poletne ofenzive. Njegov obraz, zardel od ognja v peči, se zdi, da je štiridesetletnega moža. Samo oči so prejšnje in kažejo še vedno svit neukrotljive odločnosti. »Čuj, čuj,« mi pravi, ko zunaj eksplodira salva sovjetskih bomb med peklenskim truščem. »Tako je že tri tedne brez minute odmora. Rusko topništvo ne more streljati preko visokih tovarniških zidov, toda navpični ogenj metalcev bomb popravlja ta nedostatek. Moje čete je ostalo zelo malo. Sedaj je skoraj nemogoče izmenjati vojake na postojankah. Na fronti pred lopo štev. 4 so že osem dni neprestano isti vojaki. Vso noč. mečejo boljševiki ročne granate. Nihče ne more spati. Prokleta lopa! Šele, ko napoči zora, imamo nekoliko miru. Od naše postojanke do lope štev. 4 se razprostira prostor pičlih 20 m. Za razrušenim zidom se skriva neizprosni sovražnik. Nemški grenadirji tiče v svojih rupah ter ne izpuste niti za trenutek izpred oči razvalin, kjer židi sovražnik.

V naslednjem podajamo zadnji dopis vojnega poročevalca, ki se je s transportnim letalom vrnil v zaledje:

»Nepozaben nam bo ostal dan, ko so letalci našega oddelka, ena stotnija delavcev, 100 nizozemskih prostovoljcev in četica ženijcev sami branili zadnje letališče v obkolitvi pred Stalingradom proti napadom sovjetskih letal. Pri tem so naši skoraj vsi padli. Nato so nekega večera prispeli alpski lovci, ki jih je zahteval kapitan G., star tankovski bojevnik. Odprli so si vrzel s tem, da so se z obupnim pogumom vrgli v množico sovražnikov, ponoči pa so Rusi znova napadli. Več kakor 100 tankov je prišlo od vseh strani in napadlo naše čete, pri čemer jih je podpiral bobneči ogenj topništva, metalcev min, napadalnega topništva in možnarjev.

Letalska obramba je ono noč delala prave čudeže. Kapitan G. je hodil od topa do topa in dajal povelja s hripavim, toda mirnim glasom. »Naš položaj,« je dejal, »se mora držati za vsako ceno. Zato je treba čim bolj šteditи municijo. Za vsak tank dovolim samo po en strel, kvečjemu dva.« Topničarji so streljali s čudovito točnostjo. Njihovi težki izstrelki so uničili 12 tankov, trinajstega pa je razbil narednik protiletalske obrambe s tem, da ga je polil z bencinom ter vrgel nanj bombo želatine. Orjak je zletel v zrak in se razbil na kose. Topovi lažjega in srednjega kalibra so puščali, da so se ruski pešci približali na 100 ali celo na 50 m. Šele potem so otvorili ogenj in si lahko mislimo, s kakim silovitim uspehom. Med bojem so se čuli vzpodbujajoči klici sovjetskih komisarjev. Boljševiki so trikrat divjaško napadli v strnjenih vrstah. Trikrat so bili odbiti s strahotnimi izgubami. Sedaj se napadi ponavljajo vsako noč. Junaštvo gorskih strelcev je tako, da se ne da popisati. Okoli bojišča leže tisoči in tisoči sovražnih pešcev, zdi se nam, da živimo v sredi neskončnega pokopališča.«

Za zaključek podajamo epizodo, ki jo je popisal major Kr. in ki doslej še ni bila objavljena: »že mesec dni je neka skupina pod poveljstvom podpolkovnika bojevala strahovit boj s sovražnikom, ki je bil v silni premoči. Skupina je bila obkoljena okoli in okoli, v sredi pa je bilo malo letališče. Ta skupina 65 vojakov iz raznih nemških enot in nekoliko ukrajinskih prostovoljcev je bila opremljena le z nekoliko kosi težkega orožja, pa je vendar odbila na stotine boljševiških napadov. Ko se je jasno pokazalo, da ni več nade v osvoboditev, kajti nemške oklopne sile so bile zaposlene drugje, se je podpolkovnik odločil, da izprazni postojanko in se posluži transportnih letal, ki so štiri tedne neprestano oskrbovala skupino z vsem potrebnim. V treh nočeh po vrsti so se branitelji vkrcavali na letala, dočim je sovražnik vedno tesneje stiskal svoj obroč.

Slučajni zadetek je razrušil radijsko anteno, vendar so letala še vedno našla možnost za pristanek. Postopno so odnesla na varno vse vojake, da jih je naposled v vsem okolišu ostalo le še kakih 200. Ko je pristal predzadnji »JU 52« ne glede na strahoviti ogenj sovjetske protiletalske obrambe, je bil naš položaj že utesnjen na prostor v premeru kakih 100 m. V sredini je bilo letalo. Treba je bilo še enega letala, ki bi odneslo vse vojake, toda priletеti bi ne moglo tako hitro, ker je ravno letelo proti zaledju s tovorom vojakov na krovu. Na drugi strani pa je bilo nemogoče upirati se še nadalje osredotočenemu napadu sovjetskih čet, ki so silno pritiskale na četico, razmeščeno po bojišču, a tudi, ako bi se letalo vrnilo, bi ne bilo moglo več pristati.

Takrat se je žrtvoval mlad podporočnik in z njim 29 mož, ki so se ponudili, da ostanejo in nadaljujejo borbo, dokler ne bi zadnje letalo odneslo ostalih tovarišev. Častnik in njegovi vojaki so vedeli, da so se izpostavili gotovi smrti, vendar pa se je letalo lahko dvignilo in odletelo. Dve uri nato se je vrnilo in letelo nad bojiščem, toda medtem je bil boj končan. Sovjetski vojaki so bili osvojili postojanko, kjer se je peščica junakov žrtvovala za tovariše in tako v najvišji meri dokazala svojo zvestobo zastavi in prisegi. Kaj sličnega, kakor je ta dokaz najvišje tovariške zvestobe, se ne more zgoditi nikjer drugje razen v vojni, v prisotnosti smrti.« (Piccolo.)

Zagreb, 5. febr. s. Ves hrvatski tisk objavlja dolge spominske članke o koncu junaškega odpora branilcev Stalingrada, med katerim so bili tudi hrvatski prostovoljci. »Nova Hrvatska« piše med drugim: Z globoko ginjenostjo se vsa Evropa klanja junakom Stalingrada, katerih hrabra dejanja bodo predana potomcem kot svetel zgled izpolnjevanja svete dolžnosti kljub nadčloveškim naporom in žrtvam. »Hrvatski narod« pravi, da je vsa Hrvatska polna ponosa, ker se je tudi en polk Hrvatov udeleževal velike bitke za Stalingrad in se boril ramo ob rami z zavezniki za boljšo bodočnost Evrope. Hrvatski listi ponatiskujejo obširne komentarje italijanskega in nemškega tiska o dogodkih v Stalingradu.

Uspel nemški protinapad

Berlin, 5. febr. s. V srednjem odseku vzhodne fronte so oddelki neke nemške udarne divizije prodrli, kakor poročajo iz pooblaščenega vira, v boljševiške črte ter v hudih bojih strli odpor sovražnika. Napadajočemu oddelku se je posrečilo razbiti sovjetsko fronto v širini 3 km in je pri tem podjetju uničil 72 utrdb ter zajel mnogo sovražnikov.

Nemška letala nad Anglijo

Berlin, 4. febr. s. V noči na 4. februarja so nemška bojna letala, kakor se doznava iz vojaškega vira, napadla neko pristanišče ob vzhodni angleški obali med izlivom reke Tyne in reke Tees. Napad je trajal okrog četrt ure in je bil izveden v neugodnih vremenskih okoliščinah, zaradi katerih je bila vidljivost slaba. Večji del bomb je bil odvržen v severni del mesta. Na povratku so nemški lovci opazovali velike požare še iz oddaljenosti 25 km. Istočasno je bilo bombardirano z uspehom še neko drugo angleško mesto. Med tem napadom je bilo zrušeno eno angleško nočno lovsko letalo. Eno nemško letalo se ni vrnilo na svoje oporišče. Med napadom nemških brzih vojnih letal, ki so popoldne bombardirala neko mesto ob južno-vzhodni obali Anglije, so se porušila mnoga poslopja. Nemški lovci so opazovali, da je bila angleška protiletalska obramba samo tu pa tam živahna.

Smrtna nevarnost za anglosaške načrte

Ženeva, 4. febr. s. Proučujoč položaj Anglosasov v zvezi s podmorniško vojno piše »Tribune de Lausanne«, da je angleški tisk odločno pesimističen in podčrtava ugotovitev »Timesa«, da »ta smrtna nevarnost« ogroža vse zavezniške načrte, če bi se odrezale prekooceanske prometne zveze.

Obisk bolgarskega pravosodnega ministra v Bratislavi

Sofija, 4. febr. s. Pravosodni minister Partov bo uradno obiskal Bratislavo proti koncu meseca in vrnil obisk slovaškega pravosodnega ministra Fritza, ki je pred nekaj meseci obiskal Sofijo.

Nastop novega nemškega veleposlanika v Tokiu

Tokio, 4. febr. s. Novi nemški veleposlanik v Tokiu Stahmer je davi izročil svoja poverilna pisma cesarju, ki je veleposlanika sprejel v svečani avdienci.

Veleposlanik Stahmer o ciljih trojnega pakta

Tokio, 4. febr. s. Novi nemški veleposlanik v Tokiu Stahmer je izjavil tisku, da tvorijo Nemčija, Italija in Japonska močno koalicijo sil, ki je doslej dosegla uspehe, kakršni nimajo primere v zgodovini. Trojni pakt je sredstvo za mir. Govoreč o svojem poslanstvu na Japonskem, je veleposlanik rekel, da pričenja svojo novo nalogo v najbolj odločilnih trenutkih zgodovine Japonske in da hoče vse storiti, kar je mogoče, za vedno bolj tesno sodelovanje in dosego skupne zmage nad Anglosasi, ki so sovražniki sveta.

Kadar prodajaš ali kupuješ — preglej »Jutrove« male oglase!

Katoličani in komunizem

Požig cerkve na Gori je simbol in opomin

Ljubljana, 5. februarja

Da bi preslepili Slovence, so komunisti večkrat izjavljali, da so člani OF tudi številni katoličani Ta trditev je bila tako bedasta, da slednji niso smatrali niti za potrebno, da bi jo demantirali, temveč so pokazali, in to zelo jasno, z dejanji, da stoje stvari drugače, kakor zagotavljajo komunisti. Komuniste je k takemu prikazovanju stvari silila nujna potreba pokazati Slovencem, da OF ne sestavljajo samo eksponenti komunistične stranke — dejstvo, ki je znano vsem in ki je bilo obširno dokazano — temveč da so udeleženi pri partizanstvu tudi katoliške skupine.

Nihče ne verjame, da bi obstojala tako nenaravna zveza Če bi pa vendar bilo tako, kako bi ti katoličani tako imenovane »Osvobodilne fronte« opravičili umore duhovnikov, ki so jih komunisti mnogokrat mučili, umore številnih katoličanov in mnoga bogoskrunska dejanja, ki so jih izvršili v cerkvah, ki so jih mnogo požgali?

Kako bi katoličani OF opravičili, če bi obstojali, požige in uničenja v Gori, v občini Sodražici, kjer je okoli 100 partizanov iz gole krutosti in hoteč osramotiti vero zažgalo cerkev in župnišče kakor tudi šolo.

Priče divjaškega dejanja upornikov pripovedujejo, da so se komunisti s sadističnim besom znesli nad svetimi podobami in nad vsem tistim, kar je v cerkvi in v župnišču predstavljalo verske simbole. Izvršili so sramotna dejanja nad svetimi podobami, oskrunili oltarje in ponesnažili vse, preden so zanetili ogenj, ki je naglo uničil skoro celo poslopje.

Ne vemo, kaj bi rekli, če bi obstojali, katoličani OF, nasprotno pa vemo, kaj mislijo in pravijo slovenski katoličani, in ne samo katoličani, temveč vsi tisti, ki ljubijo svojo zemljo in svoje šege in običaje — tiste šege in običaje, ki so dosegli najvišje priznanje v odredbah, ki jih je dal Duce za novo pokrajino — in vidijo, kako težko je ugrožena ta dediščina po rušilnem besu komunistov. Ne zadovoljujejo se samo z ubijanjem ljudi, temveč hočejo odstraniti in uničiti tudi vse stvari, spomenike in vsak spomin na preteklost.

Vsak nov zločin OF je nov in še globlji prepad, ki se odpira med komunisti in slovenskim narodom. Nikoli in nikdar ne bodo mogli Slovenci, ki ljubijo svoja mesta in svoje tradicije, oprostiti komunistom in njihovim pomočnikom strahotnih zločinov. To pa ne samo za nedolžno prelito kri, temveč tudi za neozdravljive rane, prizadete domovini in zemlji, na kateri so Slovenci že stoletja delali, se znojili in ustvarjali, da bi zapuščali svojim sinovom znake svoje plemenitosti.

Komunistična uničevalna histerija je sedaj izbrisala to, kar je bilo najbolj plemenitega ustvarjeno v slovenski civilizaciji in kar je to civilizacijo dokazovalo: cerkve, šole, gradove polne umetniških in zgodovinskih del in industrijo. Kar je moglo označevati blaginjo, plemenitost tradicij, umetniško bogastvo, kulturo in predvsem najvišje simbole krščanske vere, to je cerkve, je bilo živinsko uničeno, požgano, poteptano od barbarov, ki jim vzhod ni dal ničesar drugega kakor pobudo za sovraštvo in jih naučil rušenja oltarjev in ognjišč.

Grmada cerkve na Gori gori kakor baklja, ki kaže slovenskim katoličanom, katoličanom vsega sveta, komunistično nevarnost. V tem požaru se ponavljajo tisočeri požigi ruskih cerkva, v tem požaru je videti vse požare, ki bi uničili cerkve Evrope, če bi barbari mogli zasesti kakor so nameravali in kakor je orjaška pripravljenost pokazala, Balkan in ostalo Evropo.

Požig cerkve na Gori je simbol in istočasno opomin. Še enkrat hoče žar teh plamenov razsvetliti duha Slovencev, še enkrat jih hoče posvariti, da je pot k uničevanju strmina, na kateri se ni mogoče ustaviti, če se enkrat doseže.

Anglosaške spekulacije z boljševizacijo Evrope

Nevtralne države spoznavajo, da od Angležev in Američanov ni mogoče pričakovati praktične pomoči

Lizbona, 4. febr. s. Lord Beaverbrook je v zgornji zbornici trdil, da je Anglija nad vse srečna, ker lahko daje Rusiji največjo pomoč. Nato je zaključil: Nič bi ne bilo bolj tolažljivega kakor čim prejšnji popoln triumf Rusov v Evropi. Vsa Anglija bo prijateljica Rusije po vojni in bodočnost Evrope bo odvisna od odnosov med obema državama mnogo bolj kakor od kakršne koli druge strani.

Berlin, 5. febr. s. Tukajšnja politična in diplomatska korespondenca razpravlja na na kratko o zadnjih izjavah lorda Beaverbrooka o možnosti boljševiške nadvlade v Evropi po vojni ter pripominja, kako Anglosasi naravnost tekmujejo v zadnjem času v ustrezovanju sovjetskemu zavezniku, ki mu izkazujejo posebno pozornost in zaupanje tudi takrat, kadar gre za najbolj kočljiva vprašanja. Hvalisanja, ki jih tko v Londonu in Washingtonu o Stalinu in njegovi vojski, imajo očitno samo ta namen, da bi poplačali vsaj moralno Sovjetsko zvezo za njene strahovite žrtve. Ker pa ta hvalisanja ne zadostujejo kremeljskim mogotcem, je pač za Anglosase najudobneje, ako podarijo Rusom naravnost vso evropsko celino.

Izvestne nevtralne države, pravi omenjena korespondenca, pa se zdi, da se prebujajo iz svojega letargičnega stanja ter odpirajo oči pred nevarnostjo, ki se jim obeta v vsej svoji resnosti. Tisk teh držav že nekaj časa boječe vprašuje svoje države in jih nadleguje z raznimi ugotovitvami, ki očitujejo precejšen nemir. Povsod prodira spoznanje, da od Britancev in Američanov ni pričakovati nikake praktične pomoči in da Anglosasi ne bodo zavzeli prav nikakega energičnega stališča proti napadalnosti boljševizma v Evropi. Nevtralne države, ki so izgubile zadnjo utvaro o svojem bodočem boljšem položaju, se trudijo, da bi stvar na kak način popravile, toda kako? Gotovo je, zaključuje razpravo omenjena korespondenca, da si niti Anglija niti Amerika ne bo prizadevala rešiti evropske omike. Ta bi se dala rešiti samo z naporom vseh narodov, ki se zavedajo, kako veliko nalogo jim je dala usoda, ter so pripravljeni doprinesti vsakršne žrtve za blaginjo in dobro evropske skupnosti.

Monakovo, 4. febr. s. »Abendzeitung« komentira predlog ameriškega novinarja Browna v reviji »Washington Star« da je treba prepustiti Sovjetski Rusiji popolno nadzorstvo nad vsem evropskim kontinentom. List omenja, da je še nedavno imel večji del Američanov naravnost strah pred Evropo, ki bi jo obvladovali boljševiki, danes pa Brown celo namiguje, da bi Rusi lahko prinesli mir Evropi. Čemu je treba pripisati to nenadno spremembo v naziranju, vprašuje list. Nehote podaja pisec tega članka v nekem drugem odstavku dragoceno priznanje, ko trdi, da so njegovi rojaki že docela siti intrig, ki so nastale zaradi izkrcanja v Francoski severni Afriki in nočejo nič več slišati o nadaljnjih intrigah v bodočnosti. S tem je tajnost odkrita. Ameriški novinar je naravnost pokazal na angleške bratrance. Američani so pripravljeni prepustiti Evropo v rejo boljševikom samo zato, da ne bi naleteli na svoji poti na Angleže. Ameriškemu imperializmu se mudi in misli, da se bo laže sporazumel glede raznih gospodarskih vprašanj z Rusi. Gre za monstruozno trgovsko zadevo. Sovjetska zveza bi rada likvidirala Evropo, Amerika pa si zagotovila izkoriščanje ostalega sveta, medtem ko bi bil tretji družabnik od poslov izključen.

Sumljiv molk angleške vlade

Lausanne, 4. febr. s. Ko so Attleeja vprašali na seji spodnje zbornice, zakaj se vojaški in civilni zastopniki Rusije prav za prav niso udeležili konference v Casablanci, je odgovoril, da o takih vprašanjih sklepa peč sovjetska vlada in ne angleška. Laburist Shinwell je vprašal: Recimo, da je bilo nemogoče Stalinu udeležiti se konference v Casablanci ali kje drugje, ali se je naprosila sovjetska vlada, naj pošlje svoje vojaške ali diplomatske zastopnike na konferenco? Zakaj niso bili odposlani ruski zastopniki na konferenco s turško vlado, ki je tako važna z ruskega stališča? Na ta vprašanja Attlee ni odgovoril.

Avstralci nezadovoljni z Rooseveltovo vojno politiko

Lizbona, 5. febr. s. Poročila iz Sydneya javljajo o avstralskem nezadovoljstvu, ker se Roosevelt trmoglavo ne zmeni za položaj na Pacifiku, ki vedno bolj ogroža Avstralijo. V Avstraliji ostro kritizirajo Knoxovo besedičenje in poudarjajo, da ameriški mornariški minister, ki ni obiskal avstralskega odseka na svojem dolgem inspekcijskem potovanju na Pacifiku, ni mogel bolje pokazati nerazumljivega zadržanja Washingtonske vlade glede avstralskih vprašanj.

Velik porast angleških državnih izdatkov

Bern, 4. febr. s. Po »Daily Expressu« so se dnevni izdatki Anglije povečali v preteklem tednu za tri milijone, tako da znašajo 20 milijonov šterlingov na dan.

Nemško-finsko prijateljstvo

Nemško-finsko prijateljstvo ni nobeno naključje, je izjavil podpredsednik finskega parlamenta prof. Linkomies v Budimpešti v pogovoru z novinarji, temveč je zgrajeno po stoletnih tradicijah ter utrjeno z izmenjavo kulturnih in političnih dobrin. Nemško-finsko prijateljstvo se bo ohranilo tudi po vojni ter bodo ostale obema narodoma skupni interesi. To prijateljstvo je dano po kulturni enakosti in zemljepisni legi obeh držav. Ves finski narod je mnenja, da bo Nemčija kot glavna evropska sila zmagala in da bodo skupno z njo zmagali tudi njeni zavezniki.

Prof. Linkomies je izjavil dalje, da na Finskem ni mogoče govoriti o židovskem vprašanju ker ima Finska samo 800 židov, zaposlenih večinoma v konfekciji. Poleg tega je pa vsako zbliževanje in asimilacija s finskim narodom izključena. On sam še nikoli ni srečal v finski družbi žida. Židje so na Finskem izključeni iz vsah družabnih slojev in govore večinoma švedski. Prehrana Finske je zadovoljiva. Nemčija ji dobavlja žito.

Na recepciji pri madžarskem ministru Szinyei-Merse so bile izrečene zdravice na čast madžarskemu in finskemu narodu. Madžarski prosvetni minister je dejal: Neomajno je naše zaupanje v junaštvo naših hrabrih sinov, ki nam prineso ploden, ustvarajoč mir. To smo zaslužili pred bogom in ljudmi.

Zaplemba imovine upornika Jevnikarja Antona

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je odločil glede na svoji naredbi z dne 6. novembra 1942-XXI št. 201 in z dne 7. januarja 1943-XXI št. 2 o zaplembi imovine upornikov, glede na predlog poveljništva XIV. mobiliziranega bataljona kr. karabinjerjev gl. odd. v Ljubljani), upoštevajoč, da je po preiskavi, opravljeni po členu 6. naredbe z dne 6. novembra 1942-XXI št. 201, šteti Jevnikarja Antona živ. Alojza za upornika po čl. 2., št. 2, te naredbe in da je torej njegova imovina zaplenjiva:

Zaplenja se vsa premična in nepremična imovina, brez izjeme, lastnina upornika Jevnikarja Antona, živ. Alojzija in Frančiške roj. Toni, roj. v Ljubljani dne 13. januarja 1913 in tam bivajočega, Ravnikarjeva ulica št. 4, v prid Zavoda za upravljanje, likvidacijo in dodeljevanje imovine, zaplenjene upornikom v Ljubljanski pokrajini.

Pozivajoč se po členu 7. in v izogib kazenskih odredb po členu 8. naredbe z dne 6. novembra 1942-XXI št. 201 vsi morebitni imetniki premičnin po katerem koli naslovu in dolžniki Jevnikarja Antona, naj prijavijo v 30 dneh od dne objave te odločbe Zavodu za upravljanje, likvidacijo in dodeljevanje imovine, zaplenjene upornikom v Ljubljanski pokrajini, Napoleonov trg 7-II, stvari, ki jih imajo in dolgove, katere imajo, s prepovedjo vrniti njemu ali drugemu stvari ali dolgovani znesek tudi le deloma plačati.

Ta odločba je takoj izvršna in se objavi v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Ljubljana, 30. januarja 1943-XXI.

Visoki komisar: Emilio Grazioli

Nakazila za fižol

Prehranjevalni zavod Visokega komisarjata za Ljubljansko pokrajino poziva vse trgovce z rac. živil, da dvignejo nakazila za fižol za mesec februar v Gosposki ulici 12/I.

Smrt nemškega pisatelja

Berlin, 4. febr. s. V starosti 73 let je umrl znani pisatelj Rudolf Herzog.

Kazni zaradi prestopkov obrtnih predpisov

Urad za nadzorstvo cen pri Visokem komisariatu objavlja:

Kr. policija v Ljubljani je v mesecu januarju izrekla naslednje kazni za prestopke in prekrške določil o prehrani:

zaradi zviševanja cen: Višnjevec Roman, trgovec, Vožarski pot 1, 2000 lir globe; Zupančič Frančiška, prodajalka Dolenjska cesta 14, 500 lir globe, 10 dni zapore obrata; inž. Ferlinc Bogdan, ravnatelj Kmetijske družbe, Škrabčeva ulica 6, 2000 lir globe; Štupnik Karolina, mesarica, Poljanska cesta 54, 1000 lir globe; Pompe Rudolf, uradnik, Via Vittorio Emanuele III št. 42, 1000 lir globe; Ovniček Alojzij, trgovec Žanja vas, 1500 lir globe; Černič Frančiška, gostilničarka, Streliška ulica 30, 1000 lir globe, 10 dni zapore obrata; Martinc Marija, gostilničarka, Sišenska cesta 8, 2000 lir globe, 15 dni zapore obrata; Pogačnik Franc, trgovec, Bleiweisova cesta 67, 1000 lir globe; Suhadolc Marija, gostilničarka, Ob zeleni jami 21, 1000 lir globe, 10 dni zapore obrata; Vrhovc Albin, krčmar, Borštnikov trg 3, 1500 lir globe, 15 dni zapore obrata; Mahnič Emilija, gostilničarka, Tržaška cesta 71, 1500 lir globe, 15 dni zapore obrata; Černe Oton, rezar, Groharjeva ulica 3, 500 lir globe; Mole Marija, gospodinja, Staničeva ul. 17, 1500 lir globe, 15 dni zapore obrata; Pogačnik Franc, trgovec, Bleiweisova cesta 67, 3000 lir globe, 15 dni zapore obrata; Rohrmann Vladimir, vodja tvrdke Rohrmann, Sv. Petra cesta 28, 3000 lir globe, 30 dni zapore obrata; Anžur Ivana, gostilničarka, Tržaška cesta 4, 1000 lir globe, 10 dni zapore obrata; Rebolj Ivan, mehanik, Vegova ulica 8, 1000 lir globe; Debevc Josipina, prodajalka, Tolminska ulica 15, 500 lir globe, 8 dni zapore obrata; Ileršič Ludvik, lastnik trgovske agencije, Rimska cesta 13, 1500 lir globe; Plut Ivana, posestnica, Kot, naznanjena sreskemu komisarju v Črnomlju; Potokar Neža, prodajalka, Pokopališka cesta 1, 1000 lir globe, 10 dni zapore obrata, Čaleta Zora, gostilničarka, Tržaška cesta 9, 1000 lir globe, 10 dni zapore obrata.

Zaradi nakupa racioniranih živil brez odrezkov in računa: Kovačič Marija, trgovka, Miklošičeva 34, 1000 lir globe, 20 dni zapora obrata;

zaradi prodaje racioniranega blaga brez odvzema odrezkov ter zaradi nerednega vodstva spiska o prihodu in odhodu blaga: Korošec Ciril, vodja tvrdke Nabavljalna zadruga drž. uslužbencev, Sv. Petra cesta 1, 3000 lir globe; Strunjak Marija, voditeljica javne kuhinje lastnice Zadnik Roze, Streliška 10, 500 lir globe;

zaradi prodaje čajne mešanice po nedovoljeni ceni: Vidmajer Marija, trgovka, Sv. Petra nasip 53, 1000 lir globe;

zaradi prodaje goveje živine brez dovoljenja Prevoda: Beghetto Francesco, trgovec, Tombolo Via Sommavilla 47, 5000 lir globe;

zaradi prodaje krompirja brez dovoljenja Prevoda: Gabrovšek Mihael, posestnik, Studenec, 1000 lir globe;

zaradi prodaje vina letnika 1938 brez dovoljenja: Grad Franc, trgovec, Zg. Kašelj 19, naznanjen sreskemu poglavarstvu v Ljubljani;

zaradi prodaje čistilnega praška po nedovoljeni ceni: Strelec Konrad, izdelovalec, Podmilščakova 42, 500 lir globe;

zaradi opustitve izobešenja cenika: Kaiser Ivana, prodajalka, Tomačevo 7, 500 lir globe;

ker niso izročili predpisane količine mleka: Babnik Martin, posestnik, Tomačevo 17; Cunder Franc, posestnik, Jarše 5; Dimnik Ivan, posestnik, Jarše 2; Kregar Josip, posestnik, Kleče 24; Strahar Ivan, posestnik, Tomačevo 36; Zajec Anton, posestnik, Jarše 4; Avšič Jakob, posestnik, Sneberje 5; Ilovar Franc, posestnik, Sneberje 5; Peterca Valentin, posestnik, Hrastje 4; Kamnar Ivan, posestnik, Hrastje 1; Peršin Franc, posestnik, Ježica 21; Černin Mihael, posestnik, Ježica 52; Ramovš Ivana, posestnica, Ježica 43; vsi so bili naznanjeni sreskemu poglavarstvu v Ljubljani.

Sresko poglavarstvo v Novem mestu je meseca januarja zaradi prekrškov prehranbenih določb izreklo naslednje kazni:

zaradi prodaje govejega mesa na prepovedan dan: Osojnik Ivan, Novo mesto, Ljubljanska ulica, 300 lir globe;

zaradi prodaje vina po zvišani ceni: inž. Rataj Ivan, Novo mesto, Ločenska ulica, 500 lir globe.

Sresko poglavarstvo v Logatcu je decembra izreklo naslednje kazni zaradi prekrškov prehranbenih določil:

zaradi nakupa tekstilnega blaga brez odvzema točk: Poholc Franc, Ljubljana, Dolenjska 35, 100 lir globe;

zaradi mletja žita brez dovoljenja: Gutnik Frančiška, Dol. Logatec 29, obsojena na zaplembo 50 kg moke;

zaradi zviševanja cen: Tomazin Antonija, Gor. Logatec 45, 300 lir globe in zaplemba blaga; Samotorčan Josip, Gor. Logatec 14, 1000 lir globe in zaplemba blaga;

zaradi opustitve prijave goveje živine: Molk Alojzij, Gor. Logatec 15, 200 lir globe.

Gospodarstvo

Nove določbe za kršitve finančnih zakonov

Smatrajoč za potrebno in nujno, da se omilijo kazni po veljavnih finančnih zakonih bivše Jugosglavije in da se izdajo določbe, ki bolje ustrezajo nravnopravnim načelom italijanskega davčnega sistema, je Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino izdal naredbo s predpisi za pobijanje kršitev finančnih zakonov, ki je objavljeno v »Službenem listu« 3. t. m. in stopi v veljavo 1. marca t. l., ko se razveljavijo vse določbe, ki nasprotujejo tej naredbi.

V Ljuljanski pokrajini se vse določbe posebnega ali splošnega značaja po predpisih bivše Jugoslavije za pobijanje kršitev finančnih zakonov razveljavljajo in se predpisujejo zalevne kazenske določbe s to naredbo. Za ugotavljanje kršitev določb finančnih zakonov so pristojni: 1. funkcionarji finančne uprave, 2. uradniki in organi davčne policije in častniki, podčastniki in agenti zbora Kr. finančne straže, 3. uradniki in organi redne sodne policije. Kršitve predpisov finančnih zakonov, izvzemši kršitve, kaznive s povišano davščino, se ugotavljajo zapisniško.

Kršitve finančnih predpisov so: a) kršitve, ki se kaznujejo s povišano davščino ali globo, b) kršitve, ki se kaznujejo s prestopnino ali pregrešnino.

Kršitve, ki se kaznujejo s povišano davščino ali globo.

Gornje kršitve so take, ki ne ustanavljajo kaznivega dejanja in je zadevna kazen bodisi **povišana davščina** (kadar je po zakonu določena s stalnim zneskom ali ustrezajočim zneskom davščine, ali pa z njenim ulomkom ali mnogokratnikom), ali pa **globa** (kadar nastane za kršitelja obveznost, da plača neko vsoto v prid proračuna Visokega komisariata med najnižjo in najvišjo postavko, ki se ne da zamenjati s kaznijo na prostosti).

Povišana davščina se odmerja in pobira hkrati z davščino, na katero se nanaša. Obveznost plačanja povišane davščine ali pa globe je upravnega značaja. Pri odmeri globe je upoševati težo kršitve in osebne razmere kršitelja, njegove prejšnje finančne in sodne kazni ter vobče njegovo vedenje.

Kršitve, ki se kaznujejo s prestopnino ali pregrešnino

Kršitve te vrste, za katere je določena kazen prestopnine oziroma pregrešnine, so bodisi **prestopki** (če je za dejanje določena denarna kazen »prestopnine« finančnosodnega značaja, ki se da zamenjati s kaznijo na prostosti, ustrezajočo zaporu), ali pa **pregreški** (če je določena za dejanje denarna kazen »pregrešnine« sama ali združena s kaznijo na prostosti, ustrezajočo strogemu zaporu). Navzlic temu se kršitve, za katere je določena kazen prestopnine do 200 lir ali kazen pregrešnine do 100 lir, ne smatrajo kot kazniva dejanja in velja kazen zanje kot povišana davščina oziroma globa. **Za prestopke** se štejejo: a) kršitve, za katere je določena pregrešnina, ki ne presega 500 lir, nekvarno gornjim določbam; b) kršitve, za katere je določena kazen pregrešnine, brez določitve zneska. Prestopki iz točke 2 se kaznujejo s kaznijo prestopnine do 500 lir. V isti meri se kaznujejo kršitve, za katere je določena kazen prestopnine brez določitve zneska.

Za vsako kršitev iste zakonske določbe se izreče zadevna kazen. Če je v izvrševanju istega naklepa, četudi ob različnem času, storjenih več kršitev, se vendar lahko izreče kazen samo enkrat, upoštevajoč dejanske okolnosti in osebne razmere kršitelja. V takem primeru se odmeri višja kazen, nego je odločena po zakonu za eno samo kršitev, znesek pa ne sme presegati polovico skupnega zneska glob in povišanih davščin, ki bi se morale izreči za vse kršitve posamezno. Ob plačilni nezmožnosti obsojenca je za zamenjavo prestopnine ali pregrešnine s kaznijo na prostosti pristojen državni tožilec na zahtevo finančnega ravnatelja, odnosno če gre za kršitve carinskih zakonov na zahtevo višjega carinskega ravnatelja.

Kršitve finančnih zakonov

Za kršitev predpisov finančnih zakonov, izvzemši carinske zakone, za katere je določena globa, je dovoljeno kršitelju, da plača v trenutku priobčitve ugotovitvenega zapisnika, najkasneje pa v 15 dneh od priobčitve, poleg zneska davščine tudi še vsoto enako šestini najvišje postavke globe. S tem plačilom ugasne obveznost glede globe zaradi kršitve. Enako pravico ima storilec prestopka, kaznivega samo s kaznijo prestopnine, ki ne presega 1000 lir. Vsekakor ugasne s plačilom kaznivo dejanje. Če se opravijo gornja plačila v trenutku priobčitve zapisnika, se opusti sestava dejanskega vpisa. Za gori omenjene prestopke sme krivec, če ni uporabil gornje pravice, zaprositi za opustitev postopka. Taka prošnja je dokončnega značaja in se ne more preklicati, vloži se pa lahko na kateri koli stopnji postopka, vendar preden postane kazenski sklep izvršen, če so bili vloženi ugovori, pa preden je izreklo upravno sodišče svojo odločbo. Prošnja za opustitev postopka se lahko zavrne glede na posebno težo dejanja ter na osebne razmere in prejšnje kazni kršitelja.

Kršitve carinskih zakonov

Glede navadnih carinskih tihotapstev, ki se kaznujejo samo s prestopnino ali s pregrešnino in plačilom kazenskega zneska v katerem koli razmerju z davščino, lahko carinska uprava dovoli krivcu, da plača poleg dolžne davščine vsoto, ki ni manjša od dvakratnega in ne večja od desetkratnega zneska davščine. V primerih tihotapstva je vselej odrediti zaplembo stvari, ki so se uporabile, ali so bile določene za izvršitev tihotapstva stvari, ki so mu bile predmet ali pa njegov proizvod ali dobiček od njega.

Glede carinskih prestopkov, ki se kaznujejo z globo do 5000 lir ali s samo prestopnino, lahko carinska uprava v okviru pristojnosti svojih organov dovoli kršilcem, da poravnajo storjeno kršitev s tem, da jim odmeri plačilo davščine, ki sme biti manjša od šestinke zgoraj navedene globe ali najvišje postavke z zakonom zagrožene prestopnine. Tudi za carinske prestopke, ki se kaznujejo s prestopnino do 5000 lir, glede katerih krivec ni izkoristil ali ni dosegel mirne poravnave po prejšnjem stavku, in glede prestopkov, ki se kaznujejo s prestopnino preko 5000 lir, sme krivec vložiti prošnjo za opustitev postopka.

Sojenje

Za sojenje kaznivih dejanj po finančnih zakonih ali kršitev, ki se kaznujejo s prestopnino ali pregrešnino, so pristojni: 1.) finančno ravnateljstvo, v drugi stopnji pa tudi upravno sodišče, če gre za prestopke, za katere določa zakon samo kazen prestopnine, tudi če je kršitelj dolžan plačati povišano davščino; 2.) upravno sodišče za vsa druga kazniva dejanja.

Za kazniva dejanja po zakonih o neposrednih davkih se kazenski postopek začne potem, ko je odmera davka in doklade postala dokončna. Za kazniva dejanja iz svoje pristojnosti izreka finančni ravnatelj obsodbo z obrazloženo odločbo. Odločba se priobči v prepisu obsojencu, eventualno pa tudi osebam ali ustanovam, glede katerih je bila izrečena njih nekazenska odgovornost, in sicer z nalogom, plačati v 15 dneh znesek izrečene prestopnine in stroškov, ako se v istem roku ne vloži ugovor zoper odločbo. Če se ugovor ne vloži, je odločba izvršna.

Zoper kazensko odločbo lahko vložijo obdolženec ter osebe in ustanove, ki so nekazensko odgovorne ugovor na upravno sodišče, in sicer v 15 dneh od priobčitve. Obdolžencev ugovor velja tudi glede odgovornih oseb in ustanov, od teh vloženi ugovor pa velja tudi glede obdolženca. Če je z eno odločbo obsojenih več oseb zaradi istega dejanja, velja ugovor, ki ga vloži ena oseba, tudi za druge. Ugovor vloži obdolženec ali njegov pooblaščenec z obrazloženo vlogo pri finančnem ravnatelju ali pri uradniku davčne uprave obdolženčevega prebivališča, in sicer v dveh izvirnikih, od katerih se eden vrne s potrdilom dneva vložitve. Davčna uprava pošlje ugovor finančnemu ravnatelju, ki v 10 dneh po prejemu dosavi spise upravnemu sodišču. Odločba ustavnega sodišča je dokončna in zoper njo ni pritožbe ne po upravni ne po sodni poti.

Za odločanje o **opustitveni prošnji** so pristojni: 1.) starešina izvršilnih uprav, ki obračunavajo prestopke, če najvišji znesek z zakonom določene prestopnine ne presega 1000 lir ali najvišji znesek pregrešnine ne presega 500 lir; 2.) starešine carinarnice za prestopke, ki se kaznujejo do največ 5000 lir in višji carinski ravnatelj brez omejitve zneska; 3.) finančni ravnatelj za vse druge prestopke. Opustitvena prošnja mora biti opremljena s pobotnico o plačilu davščine, na zahtevo oblastev, pristojnih za odločanje, pa tudi dopolnjena z dokazilom opravljene varstvene položbe zneska, ki ne sme presegati polovico med najnižjo in najvišjo postavko z zakonom določene pregrešnine ali prestopnine. Oblastvo, pristojno za odločitev o opustitveni prošnji določi po svojem preudarku vsoto, ki naj se plača v okviru prestopnine, določene po zakonu. Ob upoštevanju dejanske okolnosti se sme za opustitev postopka določiti vsota tudi izpod najnižje postavke.

Glede kršitev predpisov finančnih zakonov, ki niso kaznjiva dejanja in za katere je določena globa, priobči finančni ravnatelj kršitelju ugotovitveni zapisnik in ga pozove, naj v 15 dneh vloži svoje pripombe. Po preteku tega roka določi finančni ravnatelj po spisih in morda vloženih pripombah znesek globe, če ugotovi kršitev in odgovornost. Odredba se priobči kršitelju in postane izvršilna, če kršitelj v 30 dneh od priobčitve ne vloži pritožbe na upravno sodišče. Pritožba pa ni dopustna zoper odredbe glede kršitev, za katere je z zakonom določena globa, ki ne presega 5000 lir. Pritožbo je obrazložiti in jo je treba vložiti pri finančnem ravnatelju. Odločba upravnega sodišča pa je dokončna.

Medtem ko ostanejo v veljavi določbe čl. 2. naredbe z navodili za razsojanje o kršitvah davčnih zakonov z dne 15. septembra 1942-XX št. 175, ostanejo nadalje pristojna redna sodišča glede vsake druge kršitve finančnih zakonov, ki se kaznujejo s pregrešnino samo ali s pregrešnino in kaznijo na prostosti ali v steku z navadnimi kaznivimi dejanji, če take kršitve ne zajemajo določbe te naredbe.

Končne določbe

Glede prestopkov po finančnih zakonih **zastara pravica do kazenskega pregona s pretekom 3 let, pravica države do izterjave globo s pretekom 5 let od dne kršitve.** Glede povišanja davščine pa zastara pravica države s pretekom časa, določenega za zastarenje davščine same.

Plačane vsote pregrešnine, prestopnine, ali globe, izrečene za tihotapstvo ali carinske prestopke, in izkupički od zaplenjenih stvari se po odbitku stroškov dokažejo takole: a) ½ proračunu Visokega komisariata; b) ¼ odkriteljem, pri čemer se dvojni delež nakaže voditelju odreda, ki je dejanje razkril ali zalotil; c) ¼ nagradnemu skladu na razpolago Visokega komisariata, ki se vsakega pol leta na predlog starešin zadevnih služb v celoti razdeli med tiste, ki so koristno sodelovali pri pobijanju finančnih kršitev. Od vrednosti zaplenjenih stvari se razdeli po gornjem predpisu samo polovica, druga polovica pa se steka v proračun Visokega komisariata. Če presega vsota pregrešnine, prestopnine ali globe po odbitku stroškov 10.000 lir se vsota, ki naj se razdeli, omeji vselej na 10.000 lir in se steka presežek v proračun Visokega komisariata. Ista omejitev na 10.000 lir velja tudi pri razdelitvi vrednosti zaplenjenih stvari.

Opustitvene prošnje, ugotovitveni zapisniki in dejanski opis, priobčitve teh zapisnikov kakor tudi kazenskih odločb ter pritožbe kršiteljev na upravno sodišče in priobčitve njegovih odločb morajo biti sestavljeni v italijanskem in slovenskem jeziku.

Postavki čl. 229. in 230. bivše jugoslovanske taksne tarife se razveljavljata dve tarifni postavki se nanašata na takse za preiskave in obsodbe po finančnih in carinskih zakonih). Če upravno sodišče pritožbo zavrne, se sme izreči, če se ugotovi objestnost pritožbe, nadaljnja nekazenska globa od 100 do 2000 lir.

E. Josin:

Stara Ljubljana

II.

Ljubljanski župan Laschan

Star vladni uradnik je bil Anton Laschan, pl. Moorland, rojen v Metliki leta 1811, kot sin zdravnika; šel je v pokoj leta 1869. Kot vladni svetnik se je tudi politično udejstvoval. Bil je v ljubljanskem občinskem svetu od leta 1871.—1882., župan ljubljanski od 1874—1882, deželni poslanec pa od 1878—1883.

Vsem Ljubljančanom je bil dobro znan pokojni Štefan Lapajne, rojen v Idriji leta 1855., umrl v Ljubljani leta 1912. Vstopil je k deželni vladi v Ljubljani leta 1881, kot konceptni praktikant služil je pri raznih okrajnih glavarstvih na Kranjskem, naposled pa je bil okrajni glavar v Postumiji. Pokoj je užival v Ljubljani, kjer je tudi umrl. Kot upokojenec je bil pri raznih kulturnih in dobrodelnih zavodih član in podpornik. Šef policijskega oddelka je bil dolgo let Oskar Wratschko, ki živi sedaj kot upokojenec v Ljubljani. V pisarni policijskega oddelka je služil I. Malner, Welič ter Rudolf Zarl, ki je šele pred kratkim umrl v Ljubljani.

Šolskemu oddelku so bili prideljeni deželni šolski nadzorniki in Anton Jarc stolni prošt, ki je bil upokojen leta 1873. ter je živel potem še dolgo časa kot upokojenec v Ljubljani. — Duhovnik A. Šolar je bil deželni šolski nadzornik za srednje šole v Ljubljani od 1871—1875, potem je bil premeščen kot nadzornik v Zaro, kjer je pa kmalu umrl. Šolar je imel dober spomin ter je bil od oblasti zelo spoštovan. Šolar je bil velike postave.

Dr. Jakob Smolej je bil dolga leta šolski nadzornik za srednje šole; leta 1882. je predsedoval kot nadzornik pri maturi na ljubljanski realki ter se zlasti pri geografiji vmešaval pri spraševanju učencev. — Dr. Rajmund Pirker je bil deželni šolski nadzornik za ljudske šole in učiteljišče. Umrl je leta 1884. v Ljubljani. — Deželni šolski nadzornik za srednje šole je bil tudi dr. Matej Wretschko.

Pri gozdarskem oddelku sta bila pred dobrimi 60 leti gozdarski svetnik Gul in gozdarski adjunkt Pjetschka. Pjetschka je postal kmalu šef gozdarskega oddelka v Černovicah.

Pri knjigovodstvu deželne vlade sem poznal veliko gospodov. Franc pl. Paller, računski nadsvetnik in vladni svetnik je veliko let stanoval na Gosposvetski cesti in imel veliko družino. Po upokojitvi se je preselil v Gradec. — A. Staudacher je bil njegov naslednik. Kot upokojenec je hodil po cestah, inšpiciral trge ter kritiziral razne naprave. — Računski nadsvetnik Lukman je bil v strokah verskega zaklada na dobrem glasu; stanoval je dolgo časa v stari Škrjančevi hiši v Kopitarjevi ulici. Njegovo družino sem prav dobro poznal, saj smo dolga leta stanovali skupaj v isti hiši, naša družina v pritličju, njegova v I. nadstropju. Lukman je imel dve lepi hčerki; starejša je umrla kmalu po poroki ter bila prepeljana v Ljubljano, druga, mlajša, se je poročila z nekim industrijcem v Trstu. Lukmanova družina je bila slovenska.

Morski volk Kastelic

Računski svetnik Kastelic je bil možmočne in velike postave ter vedno pri dobrem apetitu; hudomušniki so mu dali ime »Haifiš«. Računski uradnik je bil tudi Franc Pfeifer, toda nad 25 let računski oficial; zadnja leta pa je postal v dveh letih revident, računski svetnik in nadsvetnik. Njegov zet g. Tavzes je umrl kot upokojeni računski ravnatelj v Ljubljani novembra lani; na cesti ga je zadela kap.

Še pod šefom pl. Pollerjem je bil računski uradnik Franc Bregant, ki je umrl za kapjo pred več leti kot računski nadsvetnik. I. Mulej, računski revident, je bil debel, močan mož, ne velike postave. Šel je pred dobrimi 60 leti v pokoj. Imel je belega kodrastega psa z imenom »Kuža«

Uradnikom tudi nekdaj niso cvetele rože

Omeniti moram računskega uradnika Josipa Andolška, brata poznejšega v Ljubljani dobro znanega sodnega in dvornega svetnika Andolška. Rodil se je v Metliki leta 1860.; po absolviranju ljubljanske gimnazije je vstopil kot neplačani računski praktikant k deželni vladi. Služil je kot brezplačni praktikant približno 10 let. Pozneje je postal asistent z letno plačo 750 gld., toda po preteku dveh let je umrl, star 30 let. Naša mladina naj si zapomni: tudi pred 70 in 60 leti niso uradnikom cvetele rožice.

Sodna uprava

Pred 70 in 60 leti in tudi pozneje prav do poloma bivše Avstrije je bilo v Ljubljani deželno in okrajno sodišče. Predsedniki deželnega sodišča so bili: Andrej pl. Luschin, ki je služil od leta 1863. do leta 1875., potem Anton Gertscher, Ivan pl. Kapretz, za njim pa Franc Kočevar pl. Kondenheim.

Anton Gertscher se je rodil leta 1817. v Krašnji pod Limbarsko goro. Ljudsko šolo je obiskoval v Kamniku, gimnazijo v Ljubljani. Po dovršenih pravosodnih študijah je bil okrajni sodnik v raznih krajih na Kranjskem; leta 1875. pa je postal predsednik deželnega sodišča v Ljubljani, kjer je ostal do upokojitve l. 1884. Imel je zlasti v političnih pravdah proti Sokolu, Franju Šukljetu in drugim kot preiskovalni sodnik v Ljubljani veliko vlogo. Umrl je v Ljubljani leta 1889.

Pl. Kapretz je bil imenovan za predsednika dež. sodišča po upokojitvi A. Gertscherja, a ni bil dolgo predsednik, ker je že naslednje leto umrl.

Franc Kočevar se je rodil leta 1833. na Planini pri Rakeku, umrl je leta 1897. v Ljubljani kot predsednik dež. sodišča. Kočevar je bil najprvo konceptni uradnik pri deželni vladi, pozneje pa sodni uradnik v Ljubljani in raznih krajih na Kranjskem, nekaj časa je služil v Gradcu, od leta 1885. pa je bil predsednik dež. sodišča v Ljubljani. Bil je temeljito pravniško izobražen ter zelo verziran v zakonih.

Obrambne naprave ob Sredozemskem morju

»Attenzione! — Fuoco!« — »Pozor! — Salva!«

Salva za salvo se oglaša nad bližnjim morjem. Od pobočij odmeva, da se plašijo jate ptic, ki se z mogočnim prhutanjem dvigajo v zrak. Od nekod, menda iz daljne, samotne naselbine, priteče nenadoma trop otrok, postane in posluša v spoštljivi razdalji. Vsi si tiščijo ušesa ter se pri vsakem strelu na novo stresejo.

»Treni armati«, železniške baterije so se iz svojih zakloniščk, ki stojijo neznano kje, podale v divjino samotnega sicilijanskega nabrežja k strelnim vajam. Urno in okretno opravljajo svoj posel mornarji italijanske mornariške artilerije pri svojih topovih. Na strehi poveljniškega vagona stojita častnik in narednik ter opazujeta učinke udarcev na rdečem znamenju v morju. Izdajajo se povelja za pravilnejše merjenje, potem se zopet zapuhnejo zaporne naprave topov težkega kalibra — in zopet udari iz topovskih žrel nova salva ter se tuleče oddalji.

Levo od nas se zdajci oglasi druga železniška baterija. Kmalu lahko vidimo, kako je tudi ta baterija popolna v svojem brezhibnem delovanju. Vsak strel natančno pogodi določeni cilj.

Pridruži se še protiletalsko streljanje. Najprej merijo v tarčo najtežji kalibri, potem še strojnice. Markirajo mimolet, nalet in sploh vse mogoče vrste pozicije letala v zraku. Tako se preizkušajo vsi napadalni načini.

Te strelne vaje železniških baterij se vršijo redno, da so vselej pripravljene na borbo in uvežbane za primer potrebe. Kdor pozna Sicilijo in dolge, samotne ter deloma neobljudene pasove nabrežja, si lahko predstavlja, kako velik pomen imajo prav te železniške baterije. V primeri s svojo razprostranjeno velikostjo mora Italija čuvati zelo dolgo nabrežje. Daleč segajoča ozemlja italijanske celine, posebno Sicilije, so popolnoma neobljudena. In nevarnost, da bi sovražnik kaj poskušal ob teh nabrežjih, je seveda izredno velika. Seveda gre tudi za to, da se v kali zatro morebitni poskusi sabotaže, a tudi z izkrcanjem mora nabrežna obramba računati v morebitnem primeru.

Strategične točke in utrjene baterije ob nabrežju lahko samo v omejeni meri ščitijo deželo pred vdorom. Da bi se ta nevarnost uspešneje izključila, so na sicilski obali zgradili niz utrdbic, katerim se pridružujejo še gibljive baterije na železniških vlakih.

Bistvenega pomena za obrambo sicilske varnosti je, da vozi vzdolž obale Sicilije železnica. Ta železnica je v stalni pripravljenosti predvsem na strateško važnih točkah, v splošnem pa na celi progi. Baterije so vedno v stanju alarma. Moštva in častniki teh baterij spijo navadno v vagonih, lokomotiva je noč in dan pod paro, da lahko prepelje svojo baterijo na določeni prostor. Točke baterij so dovolj blizu, da se lahko izpopolnijo v primeru potrebe. Urejeno je tako, da se dve sosednji bateriji v primeru alarma lahko združita in skupno branita proti sovražniku. Seveda se razume samo ob sebi, da bi bil v primeru alarma vsak promet z vlaki ustavljen.

Nabrežne baterije in veliko število gibljivih in stalno pripravljenih železniških baterij dajejo tudi italijanskemu otoku Siciliji in sploh vsej italijanski celini občutek popolne varnosti in sigurnosti proti presenetljivemu sovražnemu napadu.

Un gruppo di prigionieri della Legione Straniera francese catturati dalle truppe italiane sul fronte tunisino — Skupina ujetnikov francoske Tujske legije, ki so jih zajele italijanske čete na tuniškem bojišču

„Bele lilije"

V vsaki vojni, odkar imamo velezaslužno ustanovo Rdečega križa, ki neguje, tolaži in ozdravlja s pomočjo vojaških zdravnikov in kirurgov ranjene in bolne vojake, je treba naglasiti požrtvovalno in ljubezni polno delo prostovoljnih bolničark.

Tako so tudi danes žene — in teh ne štejemo na stotine —, ki so prostovoljno zamenjale udobnost domačih ognjišč s skromnim in težavnim delom po majhnih in velikih bolnišnicah, bolniških ladjah in vlakih, mnogokrat v nevarnosti za lastno zdravje in življenje.

Vsaka vojskujoča se država ima strnjeno legijo bolničark pripravljenih, da nudijo svojo materinsko skrb trpečim vojakom. Na Japonskem imenujejo te žene »bele lilije«. To lepo ime si je izmislil neki ranjen japonski vojak, ki je hotel s tem cvetličnim nazivom izraziti svoje in drugih tovarišev priznanje in hvaležnost. Ko jih je videl pri priljubljenem opravku okoli sebe in ostalih, je prevzet od ganjenosti izrazil to svoje občutje z besedami: »Poletje je minilo, toda lilije na naši bolniški ladji še vedno cveto. Niso morda ravno take lilije ljubke in belo oblečene sestre Rdečega križa?« In to ime jim je ostalo. Oblečene so v dolge bele halje. Črni lasje so skriti pod visoko preprosto avbo, na katere obšivu se blešči rdeč križec.

Večina bolničark Dežele vzhajajočega sonca prevzame službo na bolniških ladjah. Z bojišč, ki so tako oddaljena od Japonske in ki jih loči veliko morje, je prevoz bolnih in ranjenih vojakov mogoč samo s posebnimi parniki. Japonske bolniške ladje se v ničemer ne razlikujejo od najsodobnejših takih ladij, ki jih imajo najnaprednejše evropske dežele; so prav tako sodobne kakor bolnišnice na kopnem ter se od njih razlikujejo le po tem, da plovejo. Bolniki in ranjenci dobijo na njih vse, kar potrebujejo.

Iz Hrvatske

Odlikovanje italijanskega poslanika v Budimpešti. Pretekli teden je hrvatski poslanik v Budimpešti g. Ivo Gaj priredil kosilo na čast italijanskemu poslaniku velered Zvonimirove krone, prvemu tajniku poslaništva baronu Carlu Ferrari Salzanu pa red Zvonimirove krone prve stopnje v znak priznanja za zasluge, ki sa jih pridobila v borbi hrvatskega naroda za svobodo.

Rumunski gostje v hrvatski operi. Konec januarja so v Zagrebu gostovali prvaki rumunske opere iz Bukarešte v Verdijevi »Aidi«. Aleksandra Grozaea je pela naslovno vlogo, Marija Moreanu Amneris, Emil Maranescu Radamesa in Mihail Arnautu Amonasra. Občinstvo je goste nagradilo s prisrčnim odobravanjem in jim poklonilo mnogo cvetja. Rumuni so nato gostovali še v operi »Carmen«.

Nov hrvatski posebni pooblaščenec. Za posebnega pooblaščenca hrvatske vlade za vzhodno Bosno in Hercegovino je bil imenovan državni tajnik v gospodarskem ministrstvu dr. Pavao Canki.

Nov veliki župan v Novem Sadu. Veliki župan komitata Bacs-Bodrog in mesta Sombora dr. Leo Deak je prevzel tudi posle odstopivšega novosadskega velikega župana dr. Petra Fernbacha.

Prof. Sladovič na predavateljski turneji po Nemčiji. Pred dnevi se je vrnil v Zagreb prof. dr. Sladovič, ki je imel na Dunaju, Vratislavi in Berlinu več predavanj o ustavnem in upravnem pravu v NDH ter o gospodarskem življenju na Hrvatskem.

Upokojeni vseučiliški profesorji. Na zagrebškem vseučilišču so bili upokojeni naslednji profesorji: dr. Albert Bazala, dr. Artur Schneider in dr. Ladislav Stjepanek, redni profesorji filozofske fakultete; nadalje dr. Albert Botteri in dr. Ivan Botteri, redna profesorja medicinske fakultete; dr. Mladen Piverič, dr. Daniel Riessner, inž. Ivan Horvat, inž. Valerijan Riessner, Juraj Božičevič, inž. Milan Čalogovič in inž. Edo Šen, redni profesorji tehnične fakultete.

Pošta, radio in železnica na Hrvatskem. Po najnovejših statističnih podatkih je na Hrvatskem 872 poštnih uradov; 604 uradi imajo telefon, 486 uradov pa brzojav. Na vsem državnem področju je 52.118 radijskih naročnikov. Na eno pošto v NDH odpade približno 7600 prebivalcev, na en radio pa 128. Iz statističnih podatkov je nadalje razvidno, da je na državnem področju 26 odsekov za vzdrževanje železniških prog, 4 uradi za razdeljevanje vagonov, 17 kurilnic, 28 kurilniških izpostav, 3 skladišča materiala in 6 železniških delavnic.

Iz prometa vzete znamke. Po poročilu »Hrvatskega naroda« bodo s 15. februarjem vzete iz prometa vse franco, porto in dobrodelne znamke bivše Jugoslavije, pretiskane z žigom Nezavisne države Hrvatske.

Zagrebški pevci na gostovanju v Rumuniji. Na povabilo opere v Bukarešti so odpotovali na gostovanje v Rumunijo gospe Vilma Nožinićeva in Mila Kogejeva ter gospoda Josip Gostič in Rudolf Župan. Peli bodo v operah »Aidi« in »Plesu v maskah«.

Osiješka radijska postaja je začela s poskusnimi oddajami 25. januarja. Z rednimi oddajami bo začela takoj, ko bo izpopolnjen stalež upravnega osebja. Osiješka postaja oddaja na valu 242.2.

Gradnja drugega tira na progi Zagreb—Dugo Selo. Te dni so se pričela dela za gradnjo drugega tira na železniški progi Zagreb—Dugo Selo. Na odseku med Zagrebom in Borongajem je nasip že gotov in že polagajo tračnice. Mel Sesvetami in Kraljevcem pa nasip šele grade.

Ambulanta Rdečega križa na zagrebškem kolodvoru. Te dni je začela s svojim delom nova ambulanta Rdečega križa, ki je dobila prostore v sodobnem poslopju poleg glavnega kolodvora. Stroški zanjo so znašali 3 milijone kun.

Brzojavni promet na Hrvatskem je bil preteklo leto zelo velik. Po statističnih podatkih je znašalo število brzojavk v notranjem prometu 1,336.000, v inozemstvo je bilo odposlanih 141.000 brzojavk, sprejetih pa 104.400. Enoletni brzojavni promet v Nezavisni državi Hrvatski znaša torej 1,281.400. — Iz podatkov je nadalje razvidno, da je znašalo število krajevnih telefonskih pogovorov 2,420.800, število medkrajevnih razgovorov pa 1,078.300. Vseh telefonskih pogovorov, vštevši pogovore z inozemstvom, je bilo v enem letu 3,523.400. kun.

Nov vodnjak zagrebškega vodovoda bo po predvidenih načrtih dograjen maja letos. Mestni vodovod bo imel potem 6 izkopanih in 32 izvrtanih vodnjakov. Še pred 24 leti je bil v Zagrebu samo en izkopan in 20 izvrtanih vodnjakov. Novi vodnjak v Heinzlovi ulici bo imel kapaciteto 7000 m³.

Nov most v Sarajevu. Gradbeni oddelek mestnega načelstva v Sarajevu je izdelal načrt za gradnjo betonskega mostu čez reko Miljacko. Most, ki bo imel en lok in 42 m razpona, bo vezal mestna dela Marijin dvor in Kovačiče. Z deli bodo začeli spomladi.

Razstava hrvatske likovne umetnosti v Berlinu. V poslopju Pruske akademije bo v bližnjih dneh otvorjena razstava hrvatske likovne umetnosti. Prof. Vladimir Kirin je že odpotoval v nemško prestolnico, da pripravi vse potrebno za razstavo.

Vojaki so kidali sneg po zagrebških ulicah. Zaradi velike množine snega, ki je ob nedavnem naletu zatrpal zagrebške ulice, so pritegnili k čiščenju vojake, obveznike delovne službe ter gojence narodne zaščite. Po naročilu »Hrvatskega naroda« so vojaki očistili 24 km cest, obvezniki delovne službe pa okoli 12 km. Veliko delo je bilo končano v 6 dneh. Zagrebški župan je dal vojakom za nagrado 45.000 cigaret, obveznikom delovne službe pa 10.000 cigaret.

Bratu Rudolfu ob prvi obletnici smrti

Danes pred letom je umrl v Ljubljani znani profesor Rudolf Grošelj, čigar duhovitosti, svojskosti in srčne dobrote številni učenci in znanci nikdar ne bodo pozabili. V spomin ugljednega pokojnika prinašamo občutene verze njegove sestre pesnice Marije Grošljeve.

Kje je še kdo, še kdo,
ki mu bom štela kot Tebi
poslednje, medle utripe
z drhtečo rokó?

Ki bi mu voljno
srage trpljenja
v svojo že polno
posodo prelila,
da bi grenkoba
prek roba škropila
in mu v zameno
svoj plamen življenja
na svečo
privila,
da mu medlečo
spet razživi.

— Uteši živ glas mi srcá drgetanje —
le molk se mi roga v odziv na vprašanje.
Nikogar, nikjer!
Vklepa Te črna prst
v večno molčanje
in mir.

Marija Grošljeva.

Radio Ljubljana

SOBOTA, 6. FEBRUARJA 1943/XXI.

7.30 Slovenska glasba. — 8.00 Napoved časa. — Poročila v italijanščini. — 12.20 Plošče. — 12.30 Poročila v slovenščini. — 12.45 Operna glasba. — 13.00 Napoved časa. — Poročila v italijanščini. — 13.10 Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. — 13.12 Lahka glasba od včeraj in danes. — Orkester vodi dirigent Petralia. — 14.00 Poročila v italijanščini. — 14.10 Koncert Radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Šijanec. — Operna glasba. — 15.00 Poročila v slovenščini. — 15.15 Pokrajinski vestnik. — 17.00 Napoved časa. — Poročila v italijanščini. — 17.10 Pet minut gospoda X. — 17.15 Nove plošče Cetra. — 17.55 Gospodinjsko predavanje v slovenščini. — 19.30 Poročila v slovenščini. — 19.45 Plesna glasba. — 20.00 Napoved časa. — Poročila v italijanščini. — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. — 20.30 G. Puccini: Sestra Angelika — opera v enem dejanju. —21.25 Predavanje v slovenščini. — 21.35 Pisana glasba. — 21.50 Filmska glesba. — 22.45 Poročila v italijanščini.

Spominjajte se slepih!

KULTURNI PREGLED

Jože Krivec

Pisec novelistične zbirke **»Dom med goricami«** (Slovenčeva knjižnica št. 34) Jože Krivec pripada dominsvetovskemu krogu, prav kakor Stanko Kociper, pisatelj mnogo obetajočega romana »Goričanec«. S Kociprom veže Krivca ne samo generacijska skupnost, marveč tudi sorodnost okolja, ki mu oba mlada nadarjena pripovednika posvečata pero. Medtem ko je Kociper segel z »Goričancem« v idilično lepoto Jeruzalemskih goric in spisal bolj poem o zemlji in njenem človeku, kakor pa literarno doživljeno podobo njihove socialne stvarnosti, je Jože Krivec razširil literarno geografijo slovenskega pripovedništva v Haloze. Tu kakor tam označujejo prirodne in socialne pogoje človeškega življenja vinske gorice s svojimi gosposkimi zidanicami, posameznimi kmetijami in številnimi, po hribih in njih pobočjih razmetanimi viničarijami. Vzlic tej vnanji sorodnosti ambienta pa so med Kociprovo in Krivčevo krajino nekako taki razločki, kakor med samim značajem proze obeh pisateljev, če upoštevamo pri vsakem prevladujočo potezo: Kociprove Jeruzalemske gorice so že kot hribi izoblikovane bolj harmonično, zemlja je rodovitnejša in socialna razčlenjenost prebivalstva nekoliko večja, kakor v Krivčevih Halozah, ki so s svojimi zelo številnimi viničarji in bajtarji siromašnejše in tudi po svoji krajinski podobi manj idilične, obdarjene z ostrejšimi vrhovi in slabšo zemljo; tu prehajajo tla že v sorodni ambient sosednega Hrvatskega Zagorja.

Ne bi hotel poudarjati Tainove naturalistične teorije miljeja, če vidim v Kocipru in Krivcu dva diferencirana poeta dveh sorodnih, vendar opazno se razlikujočih krajinskih okolij: lirično idiličnega in epično realističnega. Omenjam samo, kako je v dveh mladih pisateljih spregovorila poleg drugega tudi krajina in dobila sebi ustrezajočo besedo, ton in barvo. Zakaj v primeri s pisateljem »Goričanca« je pisatelj zbirke »Dom med goricami« bližji socialnemu realizmu, četudi s poetičnim in tu pa tam versko-moralnim nadihom, kakor pa idiličnemu lirizmu, ki mu je Kociper našel v »Goričancu« in še v nekaterih novelah svojski, že v odtenke izoblikovani pripovedni izraz. Z druge strani je težišče Kociprovega »Goričanca« v življenjskem okolju dokaj premožnega kmeta, v njegovi zvestobi zemlji, v skrbi za zboljšanje njene rodovitnosti in za povzdigo rodbinske sreče pod trdno in blagoslovljeno domačo streho. Haložan Jože Krivec pa je epik viničarja in maloposestnika, sin siromašnih Haloz, kjer je bil že v normalnih letih glad zlasti v prvih pomladanskih mesecih skoraj endemičen, prav kakor v sosednem Zagorju. To so resda le vnanji momenti, zakaj vedno je pisateljeva osebnost z vsemi svojimi skritimi silami tista, ki odločuje, vendar je dovolj značilno, da nam tudi ta dva primera dopuščata tako naliko med umetnikom in okoljem, iz katerega prihaja.

Jože Krivec je zbral v knjigi »Dom med goricami« trinajst svojih krajših in daljših proz, delno že objavljenih v literarnih obzornikih. Dobršen del teh proz se približuje tipu novele, nekatere (»Po očetovem pogrebu«, »Večerno zvonjenje«) pa so izrazite črtice s skoraj cankarjanskimi toni, kar se tiče njih čustvene barve in notranjega ritma. Tudi Krivec je s svojo knjigo, prav kakor Stanko Kociper z »Goričancem«, izpovedal predvsem intimno spojenost z rodno krajino ter z bitjem in žitjem njenega človeka. Zato je več kakor samo vnanja značilnost, da je posvetil prvo knjigo svoji »mamiki« v trenutku, ko mu je bil njen »travnati grobek« tam ob vznožju sončnih haloških goric tako neizmerno daleč.

Iz hrepenenja po domu in iz obilnih doživetij v mladosti ni nastala samo knjiga kot celota, marveč tudi sleherni njen sestavni del. Krivec je še mlad pisatelj in se, kakor je razumljivo, še išče; to vidimo iz znatne kvalitetne razlike, če primerjamo, postavimo, takoj prvo prozo »Zapel je klopotec«, obdelano dokaj površno in konvencionalno, v mordá najboljšo in vsekako za Krivca najbolj značilno novelo »Viničarjeva selitev«. Ta novela je dobro zgrajena in obdelana v podrobnostih; ne samo da ima trdno socialno tematiko, ki kaže, kako se v kruti življenjski borbi ločujeta dva svetova (to osenčenje je morda celó premračno, če ga vzamemo socialno, ne individualno), obenem pa je vanjo položena vsa tragika viničarstva, v prizoru z vinom v razbiti posodi ali v prizoru s psom pa vsa žalost tega podeželskega proletarstva in hkrati bodreča nravna sila njegove rodbine.

Jože Krivec je pokazal z »Domom med goricami«, da pomeni njegovo delo mnogo obetajočo pridobitev. Za sedaj predvsem s tematične strani, vendar kažejo nekateri izrazito kvalitetni vzponi v njegovih prozah, da se pisatelj poglablja tudi umetniško. Kakor Kociper, barva tudi Jože Krivec svojo prozo z narečnim besedjem, ki potrebuje slovarčka ob koncu knjige. Slikar France Miheličk, ki je mogel pred leti bliže spoznati okolje Krivčevih viničarjev in bajtarjev v Halozah, je opremil knjigo z nekaterimi risbami, ob katerih spričo njih izrazitosti in prilegajočega se stila samo obžalujemo, da jih je tako malo. Posebne omembe je vreden ovojni list, ki pa se pri takih knjigah žal izgublja; v tem primeru je zanj škoda.

Milan Begović doživlja Italijo

Italija, zemlja slavne preteklosti in velike kulture, polna umetnostnih zakladov in edinstvenih naravnih lepot, je vsekdar mikala umetnike in ljubitelje umetnosti. Še dandanes ga ni na svetu resničnega umetnika, ki bi ne hrepenel, da jo kdaj bliže spozna in obišče. Oni, ki so jo prepotovali, so se poslovili od nje z najlepšimi in nepozabnimi spomini; hkrati so čutili potrebo, da pripovedujejo o nji tudi v javnosti. Byron, George Sandova, De Musset, Goethe, Wagner, Romain Rolland, Paul Bourget, Merežkovskij, na vse njih so globoko vplivale italijanska kultura, umetnost in lepota. Maksim Gorkij je preživel velik del svojega življenja na otoku Capriju, a švedski pisatelj in zdravnik Axel Munthe si je izvolil Italijo za svojo drugo domovino ter jo v svojih spisih opisoval in opeval, poveličujoč obenem z zemljo in preteklostjo tudi italijanski narod.

Umljivo je, da so hrvatski književniki takisto vzljubili to deželo. Kakor drugi, so tudi oni romali v Italijo ter pripovedovali svoje spomine in vtiske; od Antuna Nemčića je dolga vrsta takih literarnih in umetniških romarjev, med sodobnimi predvsem: Milan Begović, Miroslav Krleža, Ljubo Babić, Slavko Batušić. Nedavno sta izšli dve novi knjigi takih potopisov po Italiji. V prvi pripoveduje Milan Begović o svojih spominih na popotovanje po Italiji menda še l. 1924., v drugi pa podaja Slavko Batušić svoje vtiske izza bivanja l. 1937. Naj za danes prikažem Begovićevo knjigo in se v naslednjem članku vrnem k Batušićevemu potopisu, saj sta oba vredna naše pozornosti.

Milan Begović je krenil v Italijo po morju preko Ancone, kjer ga je sprejel italijanski pisatelj Mario Puccini, s katerim je vezalo pisca ožje prijateljstvo. Že na prvih straneh tega potopisa izpoveduje Begović svoj Credo: »Nedvomno je v ljudeh nekaj močnejšega kakor so etnografske in politične meje: obstoji duhovna domovina, ki je široka in ogromna ter zajema mnogo več nego navdušenje in ljubezen do tesnega domačega ognjišča. In tedaj prenehaš biti državljan neke dežele, pa najsi ti je sicer še tako ljuba ter postaneš občan sveta. Človek. Tovariš vseh, ki se bore, prijatelj vseh, ki delajo in brat vseh, ki trpe«.

S takim širšim in globljim miselnim in življenjskim pogledom se Begović dobro počuti v tujini, vendar ne pozablja svoje domovine in se je nikdar in nikjer ne sramuje. V Puccinijevi družbi občuduje veličastni gotski portal ankonske cerkve Santa Maria del Popolo, — portal, ki je delo hrvatskega kiparja. Iz Ancone obišče sosedno Falconaro, kjer je tedaj bival Mario Puccini, ki je imel stike z Duhamelom, Gidom, Julesom Romainsom, Unamunom, Ibanezom, Vlad. Nazorom, Knutom Hamsounom, Žeromskim in z madžarskim pi-

Kronika

*** Štirje odlikovanci s savojskim redom.** Kralj in Cesar je podpisal dekret, s katerim se podeljuje savojski red naslednjim štirim polkovnikom: Attiliu Brunu, Giuseppu Angeliniju, Aldu Rossiju in Giannfilippu Cangniju.

*** Zlata kolajna za junaškega pilota.** Z zlato kolajno je bil po smrti odlikovan kapitan pilot Alberto Brondi iz Ferrare, ki je padel v zračni bitki nad Sredozemskim morjem 14. junija 1942.

*** Smrt vitezov železnega križa.** Dne 18. anuarja je padel na severnem odseku vzhodne fronte nadporočnik Helmuth Kopp kot poveljnik čete v grenadirskem polku. V nizkem napadu je dohitela smrt vodjo letala poročnika Stifterja, ki je bil na 482 letalskem poletu. Oba častnika sta bila odlikovana z viteškim križcem železnega križa.

*** Zlata kolajna za Črne srajce oddelka Tagliamento.** Črne srajce oddelka Tagliamento ... se borijo na vzhodnem bojišču, so bile za hrabro zadržanje pred sovražnikom odlikovane z zlato kolajno. Odlikovanci so pokazali veliko vztrajnost in odpornost v borbah ob Donu.

*** Fašistična Befana v Berlinu.** Tudi v Berlinu so obhajali, kakor poročajo italijanski listi, fašistični Befano. Žene italijanskih državljanov v Berlinu so ob tej priliki obdarovale otroke italijanske kolonije s primernimi darili.

*** Zapuščina, s katero naj razpolaga Duce.** Ing. Mario Malavolti, ki je pred časom umrl, je napravil oporoko, da zapušča vse svoje imetje v namen, ki ga bo določil Duce. V primeru potrebe je testiral pokojnik svoje premoženje za obrambo domovine. Te dni je bila dražba inženjerjeve zapuščine, katere se je udeležil v imenu vlade armadni general Chiappi Armellini. Na dražbi so dosegli za pokojnikovo zapuščino izredno visoko ponudbo: nad 5 milijonov lir. V 10 dneh bo določeno, komu bodo prodane inženirjeve nepremičnine, nato pa bo vnovčila zapuščino državna blagajna.

*** Velik sprejem pri sv. očetu.** V sredo 3. februarja je bil v Vatikanu zopet velik sprejem, ki je trajal nad 4 ure. Papež je sprejel nad 4.000 vernikov, katerim je podelil svoj očetovski blagoslov. Večini vernikov se je nudila prilika, da so papežu lahko poljubili roko. Med obiskovalci je bilo mnogo italijanskih vojakov in častnikov, nadalje precej invalidov, 500 parov novoporočencev in tudi nekaj otrok, s katerimi se je sveti oče ljubeznivo razgovarjal.

*** Slovo vseučiliščnikov v Triestu.** Univerzitetni dijaki iz Triesta, ki morajo na poziv vojnega ministrstva odriniti pod orožje, so se pred odhodom k vojakom zbrali v sedežu triestinskega GUF-a, kjer jih je sprejel in pozdravil namestnik Zveznega tajnika Melli. Dijaki so prisegli zvestobo Domovini, s pristavkom, da se bodo borili do končne zmage. Na koncu so vzkliknili Duceju in fašistični Italiji.

*** Delo društva Italia-Redenta.** V Rimu je bila te dni skupščina društva Italia-Redenta, ki mu je v prošlem letu načelovala vojvodinja Elena d' Aosta. O delu društva v preteklem letu je poročal senator Castelli. Društvo vzdržuje 310 šol s 15.000 otroki. Šoloobvezni mladini je bilo razdeljenih nad 2,100.000 obedov. Poleg tega je društvo v lanskem letu imelo 419 večernih tečajev z 9.300 učenci ter še 523 tečajev z 10.000 učenci. Na koncu skupščine se je vojvodinja d' Aosta zahvalila za predsedstvo ustanove, ker ji zdravje ne dovoljuje, da bi ga izvrševala tudi v bodoče. Za predsednico organizacije je bila nato izvoljena vojvodinja Irena d' Aosta.

*** Smrt zadnjega ligurskega garibaldinca.** V Sanpierdareni pri Genovi je umrl garibaldinec Ernesto Tadisi, ki se je boril pod Garibaldijem za neodvisnost Italije. Tadisi se je rodil v Cremoni leta 1849 ter je opustil svojo čevljarsko obrt, da se je uvrstil v vrste rdečih srajc. Bil je zadnji veteran garibaldinske čete v ligurski pokrajini.

*** Za agrarno povzdigo Goriziјske pokrajine.** Prefekt v Gorizii Cavari je prošle dni sklical na sestanek vse agrarne činitelje svojega področja ter je z njimi v navzočnosti predstavnikov Stranke razpravljal o povzdigi kmetijstva. O strokovnih vprašanjih je poročal prof. Marsano načelnik agrarne inspekcije. Govoril je o povečanju agrarne produkcije, za katero so dani potrebni pogoji. Po določitvi programa za letošnje leto je bil sestanek zaključen z vzklikom Duceju.

*** Novinarjevi doživljaji.** V Zavodu za fašistično kulturo v Trstu bo predaval novinar Giuseppe Schiavelli, prostovoljec z balkanskega bojišča, o svojih doživljajih v sedanji vojni. Predavatelj bo čital tudi pisma mladega fašista, ki je sodeloval v vojni pri Bir El Gobiju.

*** Izkopavanje Circa Massima.** Na prostoru Circa Massima v Rimu pridno nadaljujejo z delom, da bi razgrnili največji hipodrom iz starega veka. Dela so že tako daleč napredovala, da se bo zastavljena naloga najbrž posrečila. Ko bodo hipodrom odkopali, se bo v celoti pokazal način, kako je bil cirkus sezidan, kar bo starinoslovcem v posebno uteho.

*** Zaključek tedna dalmazijske kulture.** Kakor poroča Agit je bil nedavno zaključen teden dalmazijske kulture, ki ga je bil organiziral zavod za fašistično kulturo v Zari. Pri predavanjih so sodelovali mnogi predavatelji iz Kraljevine, ki so se zdaj zopet vrnili na svoja mesta.

*** O obisku guvernerja Bastianinija.** Iz Spalata poročajo, da je izzval obisk guvernerja Bastianinija v spalatski provinci veliko zadoščenje med prebivalstvom. Guverner je ob priliki svojega obiska proučil vsa politična in gospodarska vprašanja dalmazijske province.

*** Verdijeva mrtvaška soba na ogled.** V Milanu so uredili sobo, v kateri je umrl skladatelj Giuseppe Verdi. Soba se nahaja v ulici Melzi d'Eril. Postavili so jo v stanje, v kakršnem je bila ob Verdijevi smrti.

*** Komet Whipple-Fedtke na nebu.** V sredo zvečer so prijatelji nočnega neba imeli priliko opazovati komet Whipple-Fedtke, ki je bil viden celo s prostim očesom. Komet se je nahajal v bližini zvezde Beta Velikega Medveda ter se je nahajal na dan 3. februarja v oddaljenosti 200 milijonov kilometrov od Sonca ter 65 milijonov kilometrov od Zemlje. Komet ostane viden predvidoma tri dni, torej do sobote zvečer, potem bo pa zopet izginil zemljanom izpred oči.

*** Lep uspeh mladih alpinistov.** Trije mladeniči, in sicer Dario Zani, Adriano Visconti in Sandro Sgarella, člani GUF-a in GIL-a, so se pred kratkim povzpeli na vršac Punta d'Arbola, ki je veljal do nedavno za nepremagljivega. Za plezanje na vršac so rabili mladi alpinisti štiri ure, ki so bile zanje ure nezaslišanih naporov. Na povratku so jim predstavniki oblasti izrazili priznanje za doseženo zmago.

*** Smrt medanskega veleposestnika.** V Medani pri Goriziji je umrl nenadne smrti ondotni veleposestnik g. Leopold Toroš, dobro znan tudi med vinskimi trgovci v Ljubljani. Pokojnik je bil svak sodnika ljubljanskega vrhovnega sodišča dr. Gradnika. Prizadetim svojcem in sorodnikom naše iskreno sožalje!

*** Zopetna otvoritev srednjih šol.** V kratkem se bodo zopet odprla vrata italijanskim srednješolcem, ki se nahajajo od polovice decembra na zimskih počitnicah. Listi poročajo, da se bo začel pouk na srednjih šolah v torek, 16. februarja. Do tega dneva bo zaključen tudi pouk za srednješolce po radiu, ki kaže v letošnjem letu prav zadovoljive uspehe.

*** Smrt generalnega direktorja Sicilske banke.** V Palermu je umrl nagle smrti dr. Giuseppe Dell' Oro, generalni ravnatelj in predsednik administrativnega sveta Sicilske banke. Pokojniku je bilo komaj 53 let ter je na čelu Sicilske banke od leta 1932., za katero si je stekel velike zasluge.

*** Poroka hčerke akademika Federzonija.** V cerkvi sv. Neže v Agoni pri Rimu je stopila pred oltar gdčna. Anadena Felerzoni, hči predsednika Kr. italijanske akademije. šenin je bil dr. Ferdinando Sciacca. Pri poročnem obredu je msgr. Amadeo Cantagalli novoporočencema sporočil blagoslov sv. očeta. Poročnega obreda se je udeležilo mnogo odličnikov in fašističnih prvakov.

*** Diamantna poroka.** Zakonca Moglia iz S. Pola d' Enza pri Reggiu Emilii sta praznovala te dni 60letnico zakonskega življenja. Poročila sta se 2. februarja 1881, dva tedna potem, ko sta se seznanila. Ob 60letnici poroke se je zbralo v krogu diamantnih poročencev 48 družinskih članov in potomcev. Najmlajši sin vzornega zakonskega para je ob tej priliki razdelil med najmlajše rodbinske potomce zavarovalne police s primernimi premijami.

*** Sto let je učakala.** V Medasinu pri Vogheri je umrla stoletna Marija Zerbi. Do zadnjega je ohranila duševno in telesno svežino.

*** Usoda Neptuna v Bologni.** Poročali smo že, da se pristojne oblasti ukvarjajo z vprašanjem, kaj naj store z Giambolognovim kipom Neptuna v Bologni. Kip je v umetniškem oziru tako dragocen, da ga bodo spravili na varen prostor, na njegovo mesto pa bodo po najnovejših zaključkih postavili posnetek. Ljudje na ta način ne bodo prikrajšani za užitek pri gledanju Giambolognove umetnine, ki bo izdelana natančno po originalu.

*** Dva padla nemška generala pri Stalingradu.** Iz Berlina poročajo, da sta padla v oblegovalnih bojih za Stalingrad na čelu svojih čet general v. Hardtmann in generalni major Stempel. Oba sta bila odlikovana z redom železnega križa.

*** Dvojčka, rojena v različnih dnevih.** V Peieve di Teco se je primeril nenavaden družinski dogodek. Poveljniku odseka gozdne milice Kaltenhauserju je žena porodila 29. januarja sina, toda porod s tem še ni bil pri kraju. Naslednji dan je prišel na svet še en otrok moškega spola. Primer, da rodi mati dvojčka v časovni razdalji enega dneva, ni posebno običajen.

*** S strehe je padel.** 52 letni Francesco Jug iz Salcana je te dni popravljal neko streho, pa se je nagnil preveč nad praznino in je padel tri metre globoko. Poškodoval se je na obrazu in desnici, da so ga morali oddati v bolnišnico.

*** Usodno trčenje avtomobilov.** V Galarati sta te dni trčila na avtostradi proti Varese Lagu majhen osebni avtomobil in tovorni avto. Pri trčenju je bila ena oseba ubita, ena pa hudo ranjena.

*** Huda cestna nesreča.** V Tarantu se je primerila huda cestna nesreča, ki je zahtevala življenje dveh oseb. Neki voz s konjsko vprego, s katerim se je peljalo 10 oseb, je zadel v avtomobil, ki mu je pridirjal nasproti iz nasprotne smeri. Sunek je bil tako močan, da sta se dve ženski med potniki na vozu ubili, ostalih 8 pa je bilo ranjenih. Avtomobil je tako poškodovan, da ni mogel nadaljevati vožnje.

*** Nesreča na postaji Termini.** Železniški uslužbenec Francesco Piccuto je bil zaposlen s premikanjem vagonov na postaji Termini pri Rimu. Nenadoma je pridrvela po tiru lokomotiva, katere Piccuto ni videl in se ji zavoljo tega tudi ni izognil. Lokomotiva je moža podrla in tako poškodovala, da je podlegel ranam v bolnišnici.

*** Smrt v vreli vodi.** Žalostna nesreča se je primerila v družini Giuseppa Radaellija v Arosiju pri Comu. Dveletni sinček Vincenzo se je polil z vrelo vodo po obrazu in vratu. Čeprav so fantička takoj odnesli v bolnišnico, je podlegel strašnim opeklinam.

*** Četvorčke je povila.** 31 letna Magdalena Monachini iz Delie pri Palermu je povila te dni četvorčke. Mati in novorojenci so popolnoma zdravi.

*** Tri smrtne nesreče v kamnolomu.** Na Monte Neru pri Livornu so se primerili v ondotnem kamnolomu trije smrtni primeri. Medtem ko so delavci pripravljali velik kamen, da bi ga dvignili na prosto, je kamen zdrsnil po skalah ter smrtno ranil delavce Amadorija, Macellija in Filippija. Čeprav so jih takoj potegnili izpod ruševin, so vsi trije umrli.

*** Umrl je, ko je ugotavljal stričevo smrt.** V nekem skladišču pri Genovi sta stanovala pod skupno streho 38letni Cesare Domenichini in njegov stric, 67 letni Giovanni Caprile. Nekega jutra je Caprile obležal negiben v postelji. Nečak je stopil k njemu, da bi videl, kaj se je zgodilo. Ko se je sklanjal nad mrtvecem, pa je tudi njemu nenadoma prenehalo biti srce. Strica in nečaka so položili k skupnemu počitku.

*** Zamenjali so kinin z bonboni.** V Vandanu pri Borgomaneru je več otrok postalo žrtev usodne pomote. Iztaknili so v neki skrinjici pastile, vsebujoče kinin, ki so jih v domnevi, da imajo v rokah bonbone, pojedli do zadnjega. Šele pozneje, ko je otroke obhajala slabost, so odkrili pomoto sladkosnedežev. Dva izmed otrok sta zaradi zaužitja kininovih pastil resno zbolela.

Ovca je vrgla štiri janjčke. Ovčjerejcu Francescu Gabanju iz Canobija je vrgla te dni ovca štiri zdrave in močne mladiče. Primeri te vrste so pač redki.

In un campo scuola italiano: allegria di giovani allievi in attesa del loro turno di volo
V nekem italijanskem šolskem taborišču: Veseli mladi gojenci čakajo, da pridejo na vrsto za vežbalni polet

GLEDALIŠČE

DRAMA

Sobota, 6. februarja, ob 17.30: **Začarana žena.** Red A.

Nedelja, 7. febr.: Ob 14.: **Petrčkove poslednje sanje.** Mladinska predstava. Zadnjikrat v sezoni. Cene od 10 lir navzdol. Ob 17.30: **Deseti brat.** Izven. Cene od 15 lir navzdol.

Ponedeljek, 8. februarja ob 15: **Peterčkove** poslednje sanje. Zaključena predstava za Gill.

Ponedeljek, 8. februarja: zaprto.

*

Prihodnji teden bo premiera Goldonijeve komedije »Mirandolina,« v režiji J. Koviča, v glavnih partijah: Mira Danilova v naslovni vlogi, Jan-vitez Rippafratta, Gregorin - markiz Forlipopoli, Verdonik - grof Albafiorita, Gabrijelčičeva - Hortenzija, Dejanira - V. Juvanova, Fabrizio - Gorinšek.

OPERA

Sobota, 6. februarja ob 17: **Thais.** Izven. Cene od 28 lir navzdol.

Nedelja, 7. februarja ob 16: **»Traviata.** Izven. Cene od 24 lir navzdol.

*

J. Massenet: »Thais«. Opera v sedmih slikah. Osebe: Athanael-Primožič, Nicias-Lipušček, Palemon-Dolničar, suženj-Gregorin, Thais-Heybalova, Krobila-Mlejnikova, Mirtala-Polajnarjeva, Albina-Španova. Dirigent: N. Štritof; režiser: C. Debevec; zborovodja: R. Simoneti; koreograf: inž. P. Golovin; scenograf: A. Gerlovičeva; načrte za kostume: J. Vilfanova.

V nedeljski »Traviati« bo pela vlogo Violette Ivanka Ribičeva, Alfreda-Drago Čuden, očeta Germonta-Vekoslav Janko. Ostala zasedba vlog je običajna. Po daljšem času bo pela Violetto Ribičeva, ki je že ponovno z uspehom nastopila v tej partiji, v kateri prihaja njeno zrelo tehnično znanje do polne veljave, prav kakor njena velika odrska rutina v igri.

Otroci, ki so bili določeni za sodelovanje v mladinski operети **»Princeska in zmaj«,** naj se javijo v nedeljo ob 10 v Operi.

IZ LJUBLJANE

u— **Nov grob.** Po dolgi mučni bolezni je preminila soproga zasebnega uradnika ga. **Mimi Kajfeževa.** Za njo žalujejo sprog, sinček in drugo sorodstvo. K večnemu počitku bodo blago pokojnico spremili v soboto ob 15. iz kapele sv. Krištofa na žalah na pokopališče k Sv. Križu. Naj v miru počiva! Svojcem izrekamo naše iskreno sožalje!

u— **Megla in vedrina.** Že dvakrat zjutraj je živo srebro spet zdrknilo pod ničlo. V četrtek zjutraj smo zabeležili —2.4° Celzija, v petek zjutraj pa —3.6° C. Po nevihti na svečnico se je ozračje spet očistilo in imamo vedro, prijetno zimsko vreme. V četrtek je bil pravi pomladanski dan, toplo je sijalo sonce in se je živo srebro dvignilo na 9° C. Snega ni več, ceste so se osušile, vode so upadle. V petek zjutraj pa je ljubljansko kotlino zalila gosta megla, ki se je držala še pozno dopoldne. Slana je zjutraj pobelila vrtove in travnike.

u— **Dodatne živilske nakaznice za težake za mesec februar** bo mestni preskrbovalni urad začel deliti po številkah potrdil tako, da pridejo na vrsto v ponedeljek 8. t. m. potrdila s številkami 1 do 100, v torek 9. t. m. številke 101 do 200, v sredo 10. t. m. številke 201 do 300, v četrtek 11. t. m. številke 301 do 400, v petek 12. t. m. številke 401 do 500, v soboto 13. t. m. številke 501 do 600, v ponedeljek 15. t. m. številke 601 do 700, v torek 16. t. m. številke 701 do 800, v sredo 17. t. m. številke 801 do 900 in v četrtek 18. t. m. številke 901 do 1000. Od petka 19. t. m. dalje bo mestni preskrbovalni urad sprejemal reklamacije. Opozarjamo, da bodo upravičenci dobili dodatne živilske nakaznice samo s potrdilom in to samo **do 25. vsakega meseca,** ko morajo biti nakaznice prevzete. Podjetja morajo še isti mesec vrniti potrjene sezname štev. III. Urad posluje v ta namen vsak dan od 8. do 12. ure in od 15. do 18. ure v palači Bata, I. nadstropje, soba št. 3.

u— **Virtuoz na čelu Anton Janigro,** ki bo koncentiral v Ljubljani v ponedeljek, dne 8. t. m., je eden najslavnejših umetnikov na tem inštrumentu mlajše generacije. Njegov rod poteka iz Španije, iz dežele, ki nam je dala največje in najslavnejše čeliste vseh časov. Svoje študije je dovršil v Italiji z izredno velikim uspehom, udeležil se je pet velikih tekmovanj, med njimi enega mednarodnih, in velno odnesel prvo nagrado. Dasi še zelo mlad (rodil se je leta 1918.) je koncertiral prav v vseh državah Evrope, bil dalje v severni Afriki in v Holandski Indiji. Iz vseh krajev je prinesel sijajne kritike, v katerih je zabeleženo, da ga koncertno občinstvo naravnost obožava in povsod so ga pozdravili kot enega največjih umetnikov na čelu. Janigro deluje sedaj kot profesor čela in voditelj komorne glasbe na državnem konservatoriju v Zagrebu. Spored njegovega koncerta smo že priobčili, nekaj podrobnih besedi o skladbah, ki jih bo izvajal, bomo priobčili jutri. Koncert bo v veliki filharmonični dvorani. Začetek točno ob 18. Na prvovrsten umetniški užitek, ki nam ga bo nudil ta večer, opozarjamo. Umetnika bo spremljal pri klavirju pianist Marijan Lipovšek. Predprodaja v knjigarni Glasbene Matice.

u— **Instrukcije in priprava za privatne izpite. Novi trg 5/III.** Staršem dijakov srednjih šol sporočamo, da nudijo brezposelni **diplomirani filozofi** uspešno in temeljito pripravo za šolo vsak dan od 8—11 in od 15—18. Enako pripravljajo privatiste za privatne izpite čez dva razreda temeljito in vestno samo strokovnjaki za zmeren honorar. **Informacije na šolah. Prijave vsak dan od 8—11 in od 15—16: Instrukcije in priprava za privatne izpite, Novi (Turjaški) trg 5—III.**

u— **Šviglјeve slike, ki so razstavljene v Kosovem salonu** v prehodu Nebotičnika, vzbujajo splošno pozornost. Umetnik nas povede v gostilno, od koder odkorakamo ob Ljubljanici do Save in se nato znajdemo v Kamniški Bistrici. Od tu naredimo izlet do Rima in si lahko ogledamo lepoto jutra ob Tiberi in Villo Borghese. Zanimive so tudi ostali slike, večji del studije. Razstava bo odprta le kratek čas.

u— **Ne vlagajte prošenj za službe pri mestni občini!** — Mestno županstvo opozarja, da je vlaganje prošenj za karkršno koli službo pri mestni občini popolnoma brez upa na uspeh ter zato tudi najvplivnejše intervencije pomenijo samo nadlego in potrato časa.

u— **Učite se strojepisja. Novi eno-, dvo- in trimesečni tečaji (dnevni ali večerni)** pričnó 8. februarja. Desetprstna učna metoda. Specialna strojepisna šola: največja moderna strojepisnica, raznovrstni stroji! Učnina zmerna. Informacije in prijave dnevno. Zahtevajte nov prospekt: **Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Domobranska cesta 15.**

u— **Strojnike in kurjače** vabimo na članski sestanek, ki bo v nedeljo 7. t. m. ob 9.30 v prostorih Oddelka industrijskih delojemalcev PDZ, Miklošičeva cesta 22/I, soba št. 6. Na sestanku se bo obravnavalo vprašanje kolektivne pogodbe in druge važne strokovne zadeve, zato pričakujemo zanesljive in točne udeležbe. — Oddelek industrijskih delojemalcev Pokrajinske delavske zveze.

u— **Jezikovni tečaji — italijanski, nemški, francoski, v središču mesta pri Trgovskem učnem zavodu, Kongresni trg št. 2,** pričnó dne 6. februarja. Pouk dopoldne, popoldne ali zvečer (po želji) v začetnem, nadaljevalnem in konverzacijskem oddelku. Najuspešnejša in najnovejša učna metoda — diplomirani predavatelji. Vpisovanje in informacije dnevno do 19. k

---

sateljem Babitsem. Falconara je Begoviću izhodišče za Loretto, Recanati, Urbino, Rimini itd. Odtod obišče tudi Puccinijev rodni kraj Senigallijo, kjer so se rodili Pij IX., pesnik Carducci in romanopisec Alfredo Panzini. Tako literarno romanje je nadalje obisk Recanatija, v katerem se je rodil veliki Leopardi, nekoč preziran zbog svoje grbe, a danes slavljen tudi v domačem kraju. Potlej je Begović obiskal mestece Fanum, s katerim je tesno združena zgodovina sloveče rodbine Malateste; tam je eno najlepših gledaliških poslopij in Avgustov slavolok, a nekoč je na tem mestu Livij premagal Hasdrubala, kakor je pri Jesiju Sula potolkel Marija, a Pompej Brutove in Scipionove čete. V Jesiju se spominja hrvatski popotnik tudi drugih zgodovinskih dogodkov, posebej še, da se je tu rodil kralj. pesnik in odpadnik Friderik II. Hohenstaufen. Tu je tudi rodni kraj slovečega skladatelja Giambattista Pergolese. Pri Pucciniju je Begović spoznal francoskega pisatelja Valeryja Larbauda, ki je pisal eseje o Samuelu Butleru in Jamesu Joyceu ter obenem zbiral otroške igračke.

Iz Ancone je odrinil Begović v zeleno Umbrijo, obiskal Assisi, Perugijo in Deruto, znano po majolikah. Popotovanje v Leopardijev Recanati in v Assisi je krasno opisano že v nekem poglavju Begovićevega zajetnega romana »Giga Baričeva«, v katerem slika portret konteja Šime Simonija, — enega izmed G'ginih sedmih snubcev, ter opisuje njegovo ljubezen do škotske mladenke Jane. In prav to poglavje ni samo najlepše med vsemi ostalimi, marveč je sploh najlepše, kar je dosagamel napisal Begović.

Svoj potopis končuje Begović v Benetkah, od koder je prav tako prinesel obilne reminiscence. Tu opisuje tizianško lepoto Benečank, nato pa nas popelje še v Verono z njeno slovečo areno in dalje do Gardskega jezera, do mesteca Sirmione, kjer se poslovi od Italije, šepetajoč ji s hrepenenjem in nostalgijo: »Suso in Italia bella . . .« —a (Zagreb)

Naš jezik

Nekaj odgovora na dr. Černičevo samoraščo lovsko besedo

Ko sem prebral v »Jutrovih« številkah 12., 14., 18., 20. in 24. tega leta dr. Černičev spis Za našo samoraščo lovsko besedo, mi je prišlo na misel najprej, da smo rekli v rajnki Avstriji vojaku, ki je strumno pozdravil, da je dobro odbil. Dr. Černič bi skoraj gotovo našel za ta izraz prigovor, da se odbije deska, ki je na primer pribita na steno, ali žoga ali sovražnik. In vendar je napravil vojak pri strumnem pozdravu z roko kretnjo, kakor da bi nekaj odbil.

Spomnil sem se tudi onega profesorja slovenščine, ki je črtal drugošolcu v »Bog čuvaj« drugo besedo, češ da je srbska, nekaj stavkov niže mu je pa pustil čuvajnico, ker se je pomišljal, da bi prekrstil to važno železniško hišico v varovalnico.

Če odgovarjam dr. Černiču, ne delam tega, da bi se zaplel v jezikovni prepir, ker mi je tako po večini nekoristno prerekanje neljubo, ampak zato, ker visoko cenim njegovo jezikovno vejanje in ne bi rad, da bi se zaletel.

Nasproti dr. Černiču trdim, da »dober pogled!« ni slab pozdrav, saj se izgovarjamo, če zgrešimo žival, da smo slabo pogledali. Nemški Anblick me ne moti, ker ne gre, da bi zametavali svoje besede.

Laž in lovska latinščina ni isto. Lovec ne govori samo po latinsko, ampak lahko tudi laže.

Letače za zajčje noge in žličarke za zajčja ušesa niso moja iznajdba, ampak sem jih že našel v našem lovskem slovstvu.

Dr. Černič oponaša, da zajec ne leti. V tem nima prav. Neštetokrat so mi prišli ljudje na lovu pravit, kod je letel prepojeni zajec. Leti na primer tudi konj, zlasti splašen. Letamo mi po ulicah, cestah, po polju in drugod, ne mislimo pa pri tem na letenje po zraku.

Pri bežečem ali letečem zajcu so najbolj značilne noge, od tod letače.

Dr. Černič meni, naj bi se na jedilniku označevale zajčje noge z zajčjimi skoki. Jaz nisem za to. Če bi povabil našega preprostega človeka na večerjo na zajčje skoke, bi se ali ne odzval ali pa bi se doma pošteno navečerjal, da bi ne ostal lačen pri zajčjih skokih. Zato ostanimo na jedilnikih pri zajčjih nogah.

Zajčja ušesa so podobna žlici, zato žličarke. Da nima Pleteršnik tega izraza za zajčja ušesa, nas ne more motiti kakor tudi to ne, da ima besedo žličarka za Löffelreiher. Koliko besed je, ki jih nabimo za dva ali več pojmov! Platalea leucorodia L je dobila v slovenščini in v nemščini svoje ime po žlici podobnemu kljunu.

Za okence (pri racah, divjih petelinih, ruševcih in srnjadi) sem se odločil, ker nisem maral od dr. Černiča predlaganega ogledala, ki je prevod nemškega lovskega izraza (Spiegel) za to liso. Okno pozna tudi Erjavec.

Dr. Černič se moti, da imamo okno samo tam, kjer more svetloba skozi. Okna ali okenca poznamo na primer tudi na vodi. Po navadi so temna, torej ne prosojna.

Okna ali okenca se svetlikajo na mračnem zidovju ali med vejevjem, kakor se svetlikajo ali belé pri v gozdu izpred oči izginjajoči divjadi omenjene pege, v katerih se nihče ne ogleduje.

Pega nima v našem jeziku samo pomena, kakor ji ga daje dr. Černič. Za izjemo sicer priznavam sam pegatko. Ta med našo kuretino živeči ptič se imenuje zato tako, ker je njegovo sivoplavkasto perje posuto ali naškropljeno z večjimi ali manjšimi belimi pegami.

Erjavec pravi pri divjem petelinu: trebuh je črn, belo pegast.

Dalje razlikujemo progaste in pegaste hijene itd.

Zapisal sem, da je okence srnjadi ob zadnjici. Tu pomeni ta beseda After (gl. Pleteršnik), torej že prav ob zadnjici, ne na zadnjici. Za okenca pri petelinih je bolje, da rečem, da so na zgibu peruti.

O svitkovi kosti se pouči lahko dr. Černič v kaki naši veterinarski knjigi, sicer zadostuje za pojasnilo pri dobri volji tudi Pleteršnik.

Somernica prepone se imenuje po nemško Mittelfinie des Zwerchfelles, kapica pa oberer Sack des Pansens. Oba izraza sem dobil od živinozdravnikov.

Tudi nasajeno jajčasto obliko bi pojasnila dr. Černiču v mojem slovarju slika, če bi ne mislil dr. Černič samo na nasadna jajca. Jajčasta oblika rogov ima svoje nasadilo in se s tem razlikuje od navadne jajčaste oblike. (Konec prih.)

Dr. Janko Lokar.

ZAPISKI

Dubrovnik v hrvatski literaturi. Profesor Umberto Urbani je v »Meridiano di Roma« z dne 24. januarja posvetil daljši članek knjigi dr. Davida Bogdanovića »Pregled hrvatske literature«, in sicer nje prvemu, 623 strani obsegajočemu delu, ki je dosegel nedavno tretjo izdajo. Približno tretjina te knjige je odmerjena hrvatski literaturi v Dalmaziji, predvsem v Dubrovniku, in prof. Urbani odkriva v nji mnoge podatke, ki utegnejo zanimati italijansko kulturno javnost, posebej še odmeve in vplive renesančne in baročne literature v slovstveni tvornosti nekdanje dubrovniške republike.

Zbirka mojstrskih del svetovne literature. Znana založba Bompiani je začela izdajati lani zbirko zajetnih knjig z naslovom »Pantheon«. V nji so doslej izšle knjige: »Teatro spagnolo« z izborom najboljših dramatskih del španskega slovstva od srednjega veka do danes, dalje v še večjem obsegu »Narratori spagnoli«, potem izbor ljubezenskih pisem italijanskih pisateljev, knjiga »Le sacre rappresentazioni italiane« zbirka nemških pripovednikov od začetka do danes »Germanica« in prav tako urejena zbirka ameriških pripovednikov z naslovom »Americana«. Slednji dve knjigi obsegata vsaka več kakor 1000 strani.

Nemško pesništvo v italijanski obleki. Založba G. C. Sansoni v Firenzi je izdala več nemških pesnitev v italijanskih prevodih. Izšel je prvi del Goethejevega »Fausta« v prevodu Vincenta Erranteja. Isti prevajalec je tudi prevel nekaj proze in nekaj lirike Reinerja Marije Rilkeja.

Nova razlaga Michelangelovih del

Ravnatelj Zavoda za likovne umetnosti v Firenzi prof. dr Kriegbaum je imel nedavno predavanje o razmerju Michelangela do antike. Imenovani učenjak je eden izmed tistih umetnostnih zgodovinarjev, ki mu pomeni sila antične predstave več nego vsa literatura. Na podlagi tega spoznanja je profesor izrazil mnenje, da je delo in podoba velikega renesančnega umetnika potrebno temeljite revizije.

Michelangelo, pravi dr Kriegbaum, je imel najgloblji vpogled v bistvo antike ter je to spoznanje izrazil v svoji plastiki kakor nihče pred njim in nihče za njim. Ta veliki sin Quattrocenta, ena največjih postav renesančne dobe, se je od rane mladosti bavil z antičnimi temami katere je, da se tako izrazimo, »prepesnjeval«, kakor to vidimo že v njegovi mladostni strukturi »Bitka Kentavrov«. Že ta relief kaže, kako se je Michelangelo učil umetnosti ob prizorih rimskih sarkofagov, predstavljajočih bitke z barbari.

Kdor motri posamezne Michelangelove kipe, na primer Bacha, Davida, Bruta, ter jih primerja s starimi vzori, kdor študira antične motive v kipih Matevža in Mojzesa, Madone na stopnišču, angela na Svetilniku v Bologni in drugih umetninah, kdor ni površno premišljeval spomenike Julija v Rimu in nagrobnike Medicejcev v Firenzi, ta ve o Michelangelu prav malo ali nič. Od Spomenika papežev, predstavljajočega Tragedijo življenja, je dovršil Michelangelo samo nekatere dele. Poznana sta nam od njih samo sužnja v Louvreu, katera tolmači Kriegbaum kot alegorijo umetnosti. Uklenjenca, kakor imenujejo neko Michelangelovo skulpturo, pa označuje imenovani umetnostni zgodovinar navzlic silovitosti forme kot personifikacijo arhitekture. Umirajočega, ki je mladostno lep ter drži glavo sanjavo nazaj, smatra Kriegbaum za poosebljenost slikarstva.

Dr. Kriegbaum pravi tudi, da spada Skupina zmage v Firenzi k Julijevemu spomeniku. Ta kip predstavlja poosebljenost zmage čednosti nad grehom. Še drznejše so razlage in hipoteze umetnostnega zgodovinarja v presoji grobnice Medicejcev v Firenzi. Prvotno je umetnik zasnoval štiri grobnice, dovršil pa je od njih samo dve, in sicer eno za Lorenza, drugo pa za Giuliana di Medici. Kriegbaum pravi, da k tema dvema spomenikoma ne spadata skulpturi, predstavljajoči somrak in večer, temveč sta bila ta dva kipa določena za okrasje spomenika Lorenza Magnifica, kjer stoji danes Michelangelova Madona. Michelangelo je hotel pri tem spomeniku ustvariti personifikacijo ozemelj, ki si jih je podvrgel veliki Medicejec. V prvotni zasnovi je bilo, da bi ob vznožju teh ozemelj ležali bogovi rek. Neki osnutek kaže, da so res bile zamišljene plosko ležeče postave na ravnini, ki pa ni bila nikoli izvršena. S tega vidika tolmačene Michelangelove zasnove dobivajo v razlagi dr. Kriegbauma popolnoma nov pomen.

Tudi za osnutek stropa v Sikstinski kapeli najde Kriegbaum svoje opravičilo v antičnih motivih. Trditev podpira z nekaterimi konkretnimi primeri, kakor sploh vse svoje trditve o Michelangelu. Kdor se pobliže zanima za novo Kriegbaumovo tolmačenje Michelangelovih del, najde podrobno razlago v knjigi »Michelangelo in antika«, ki jo je izdal zavod »Studiae Humanitatis« (Založba Harnack) v Berlinu.

Na divjem Kavkazu

Rudolf Bach objavlja v nemških listih zanimivo pismo iz kavkaških krajev.

... Sinoči sem hotel pisati kljub temu, da sem bil do smrti truden in ves premrl — pravi pisec, ki je pod orožjem. — Želel sem podati sliko razburljive vožnje, ki jo imam za seboj. Toda na naši žagi se je parni stroj pokvaril. Električna luč je ugasnila, sveče, ki so zdaj menda povsod po svetu velika redkost, pa nisem mogel nikjer dobiti. Ni mi preostalo nič drugega nego to, da sem šel ob osmih spat ter prihranil to pisanje za danes.

Pot, ki jo imam za seboj, je bila pravcata divja vožnja. Reči moram: zame, novinca. Iz našega stana v predgorju smo dirjali kakšnih 30 km južno proti dolini. V začetku smo imeli dobre ceste, ki so se pa slabšale od kilometra do kilometra. Vozili smo čez mostove, ki so se majali pod našo težo, preko mostov brez ograj, po vratolomnih potih mimo prepadov in slednjič smo dospeli do postajališča v dolini, kjer ima izhodišče žična železnica za tovore. To je bilo v pokrajini, ki nam je odkrila na vsakem koraku svojo veličastnost, divjost in fantastičnost. Kako naj jo opišem? Predstavljajte si gorski prelaz s tesnim prehodom, v vsej svoji podobi bizaren, spominjajoč na kitajsko gorsko tvorbo. Nekaj takšnega je bila naša pokrajina. In po nji smo vozili tako, da smo zmrzovali, kajti imeli smo odprt voz, ki se je majal sem in tja, nas premetaval iz kota v kot ter nas spravljal neprestano v zadrego. Zdelo se je, kakor da sanjamo strašne sanje izza otroških let.

Moji vtisi s te vožnje so v kratkem povedani sledeči: Vodopadi preko navpičnih sten, ki se zlivajo po skalovju kakor srebrna belina. Med nje se meša težka, zamolkla vijolična barva poševnih prepadov, ki se pogrezajo v sence. Tu pa tam razveseli oko sočno zelenje macesna ali nežna bisernosiva barva brezlistih brez, ki se zde kakor fini okostnjak. Na drugem bregu leži naselbina. Hiše so naslonjene na naplavljeni prod in stoje tik hudournika. Zraven njih je postavljenih nekaj bornih ilovnatih koč, lahek plen za vsako povodenj. Nekoliko solidnejše je zgrajeno samo poslopje za izpiranje zlata, ki leži ob koncu doline. Nad pogozdovanimi vršaci, ki štrle nad mrzle oblake, sije kakor skozi tančico sončna luč, ki ozarja slepeče zasneženo gorsko teme v daljavi, toda čudovito čisto v obrisu. Na desni pa leži v prakameninah ves mogoč material: peščenec, skladi v podobi stolpov, skale, zidovi — vse to skupaj pa prerašča raznoliko grmičje.

V tej silni pokrajini, ki se zdi, da ne pozna zoba časa, opazi človek jedva sledove vojne: razpadajoče mule, ki gnijejo v reki ali pa so se iztegnile na koncu svoje trudnosti kar ob cestnem robu. Sledijo kolone tovornih voz, vojaški vozički, prihajajoči čez prelaze, kjer vlada že dolgo časa zima. Vsa ta vozila so močno oblatena, kolesa so opečena od sonca, zdelana od kamenja, viharjev in trdot vojne — vse pa je tako čudovito živo, kadar se oglasi na njih beseda ali šala bojevnika. V nekem prepadu ob strani leže nakopičeni avtomobili, zbiti, sežgani, vsi rjavi. Sovjeti so jih zmetali v prepad in jih zažgali, da ne bi prišli nam v roke. Vmes so posejane lesenjače za delavce žične železnice, za silo zbite, vendar dovolj prostorne, zračne ter opremljene s primernimi napisi. Pod nekim pristreškom se kadi poljska kuhinja. Vse to preveva dih zime, ki prihaja z vršacev gora ter se meša s sapo temnih prepadov.

Tu smo na cilju. Naša vozača iztovorita vreče z voz, jaz pa stopim k Dieselovemu motorju za pogon žične železnice. Nekoliko prijemov vojakov, ki so določeni za to delo, par klicev in košara se premakne in dvigne nad sinjino zevajočega prepada. Vmes odmevajo klici kavkaških in bavarskih priganjačev mul in voznikov. Vse je tako živo, obenem pa tako sanjsko! Bile so čudovite minute, v katerih sem živel dvojno življenje. Bil sem globoko presunjen, čutil pa sem obenem neskončno težavno borbo naših proti ravnodušni neusmiljenosti gorske narave, ki v vojni celo podesetorja svoje zahteve.

Na povratni vožnji je vozač hitreje pognal vozilo, ker je hotel še pred večerom dospeti v precej oddaljeni kraj. Naslednji dan je imel namreč nastopiti dopust. Na nekem visečem mostu smo v gostem mraku doživeli še nekaj posebnega. Preobloženi tovorni voz se je na strmem ovinku prekucnil čez most proti robu reke in treba ga je bilo izvleči, popraviti, tovor pa preložiti. Seveda je nastala velika zagata in tudi ne majhna zmeda. Kakor kača smo se zvijali skozi prostor in si utirali pot skozi procesijo pokorno čakajočih vozil. Morali smo brzdati svojo nestrpnost, toda nagrado smo prejeli na koncu, ko smo se zrinili naprej.

Ves premrl sem se izkrcal na cilju, toda kmalu sem si opomogel. V peči je prijetno prasketal ogenj, skuhali smo si čaj in ocvrli jajca. Iz domovine pa sem prejel zavojčke s sladkarijami in fotografijami.

Berlinski kolodvori

Imena ali pojma glavni kolodvor v nemški prestolnici ne poznamo. Razen anhaltskega, potsdamskega, lehrtskega, stettinskega in gorliškega kolodvora, kjer se končujejo večje proge, je na področju Velikega Berlina še pet mestnih kolodvorov, kjer se ustavljajo lokalni vlaki. Kolodvor na Aleksandrovem trgu je zdaj v vojni dobi izločen iz prometa. Kolodvor Charlottenburg ni več odhodna postaja za vlake proti Šleziji. Šlezijski kolodvor na vzhodnem koncu Berlina pa potnikom proti zapadu, zlasti kadar je velika stiska s prostorom, še vedno služi kot vstopna postaja, kajti tam je vlak še prazen. Bistvu velikomestnih prometnih postajališč se približujeta le mestna kolodvora na Friedrichstrasse v središču Berlina in kolodvor pri živalskem vrtu, ki se ga poslužujejo stanovalci zapadnega Berlina. Oba kolodvora sta bila v zadnjih letih razširjena, pa tudi po svoji zunanjosti močno spremenjena; prezidave pa še niso končane.

Nespremenjen, kakor je bil za časa izročitve prometu je kolodvor v Charlottenburgu, ki se ga poslužujejo z zapada prispeli potniki in tvori zanje nekaka vhodna vrata v glavno mesto, čeprav železniške naprave in okolica nič kaj ne dajeta velikomestnega videza. Malomestno učinkujejo že samo kolodvorski peron in okoli 60 let staro postajno poslopje, čigar neposredna okolica vzbuja idilično nastrojenje in ne daje nič slutiti o bližini glavnega nemškega mesta. Nespremenjen je tudi gorliški kolodvor na jugovzhodu Berlina, ki je še starejšega datuma, toda s svojim pročeljem, oboki in stebri učinkuje mnogo bolj mestno. V teh dneh praznuje svoj 75letni jubilej; je trenutno najstarejši berlinski kolodvor, ki še služi svojemu prvotnemu namenu.

Najstarejši in po svoji zunanjosti še dobro ohranjeni berlinski kolodvor je skoraj sto let stari kolodvor na Cesti invalidov. Toda postajno poslopje je tako rekoč že v pokoju in služi samo za prometni in gradbeni muzej, ki s svojo zbirko originalov in modelov daje nazoren vpogled v razvoj nemških železnic, vodnih cest in stavbarstva sploh. Kakih 75 let je staro postajališče vzhodni kolodvor na Küstrinovem trgu, od koder so nekoč vozili vlaki proti Küstrinu in Poznanju. Pslopje so odtegnili prometu in ga dali v službo umetnosti. Prostorna dvorana služi danes za variete in lutkovno gledališče. Po vojem nastanku je okoli 100 let star tudi šlezijski kolodvor, toda je bil medtem že znatno razširjen in njegova zunanjost temeljito spremenjena. Nekoč je služil potnikom iz Dolnje Šlezije kot izstopna postaja. Še manj spominjajo na prvotno ureditev naprave stettinskega, anhaltskega in potsdamskega kolodvora. Potsdamski kolodvor je pred meseci praznoval 70letni jubilej. Postajno poslopje je že tretja stavba na istem mestu, medtem ko sta imela stettinski in anhaltski kolodvor, ki sta stara po 60 let, samo po enega prednika.

Temeljit preokret za ves berlinski železniški promet je nastopil z novo regulacijo nemškega glavnega mesta, ki predvideva samo dva velika kolodvora, in sicer enega na severu, drugega na jugu. S tem posta izginila iz mestnega središča predvsem potsdamski in anhaltski kolodvor in naredila prostor za severo-južno železniško os.

Kje je največ ljudi?

Na Kitajskem prebiva četrtina prebivalstva našega planeta. Prebivalstvo Kitajske znaša okrog 400 milijonov, torej neprimerno več nego v katerikoli deželi na svetu. Pod Kitajsko je treba razumeti nekdanje kitajsko cesarstvo, ki je poleg prave Kitajske obsegalo še druge pokrajine, kakor Mongolsko, Mandžurijo, Vzhodni Turkestan itd. Od 400 milijonov živi okrog 380 milijonov v pravi Kitajski. Obrobne dežele so le redko naseljene. V pokrajini Honau pride na štirijaški kilometer 22 krat več ljudi kakor na primer v Mandžuriji. Prebivalstvo Kitajske presega po številu prebivalstvo Severne in Južne Amerike, Afrike, Avstralije in Nemčije skupaj.

Po številu prebivalstva pride takoj za Kitajsko Rusija s 180 miljoni. Na tretjem mestu so Zedinjene države s 125 milijoni, potem pa Japonska s 100 milijoni prebivalcev. Britanska država je sicer večja od Kitajske, obsega namreč 13 milijonov kvadratnih milj in ima 441 milijonov prebivalcev, ki pa so raztreseni po vsem svetu in pripadajo najrazličnejšim narodom in plemenom.

V pravi Kitajski pride približno 20 ljudi na kvadratni kilometer, to je devetkrat toliko kakor v Zedinjenih državah. Ako bi spravili celotno prebivalstvo Zedinjenih držav in zraven še prebivalstvo Italije v državo Teksas, bi še vedno ne bila tako gosto naseljena kakor dolina Jangtse na Kitajskem. Kitajska obsega le 7 in pol odstotka zemeljske celine, njeno prebivalstvo pa znaša 25 odstotkov vseh ljudi na zemlji. Na Kitajskem je v mirni dobi skoraj vsak košček zemlje izrabljen in vsak kvadratni kilometer, ako more na njem le količkaj rasti, obdelan. Vojni dogodki pa so seveda v teku let marsikaj opustošili.

Drobne zanimivosti

Kip Afrodite so našli. V podzemlju med ulicama Panisperta in Mazzarino v Rimu, ki je last Bance d'Italia, so našli v globini kakšnih 8 m pod cestiščem kipec Afrodite. Odnesli so ga v narodni muzej. Kip je prav lepo izdelan.

Premestitev Michelangelovega kipa »Pieta«. V vatikanskih krogih so že ponovno razpravljali o premestitvi Michelangelove skulpture »Pieta«, ki se nahaja v baziliki sv. Petra. Gre za to, da bi se kip namestil tako, da bi imel več osvetljave, za kar bi ga bilo treba nekoliko dvigniti. V zadnjem času je zopet neka umetniška komisija proučevala to vprašanje in prišla do zaključka, ki bo pomagal umetniškemu veledelu do večje veljavnosti.

•

Koliko spanja potrebujemo?

V zgodnji mladosti potrebuje človek največ spanja, pozneje pa vedno manj. Enoletni otrok mora spati povprečno 18 ur dnevno. S štirimi leti se skrči potreba po spanju na 14 ur, 15letni deček potrebuje samo še 10 ur spanja dnevno, da se njegov organizem normalno razvija. Odrasel človek mora spati dnevno povprečno 7 do 8 ur. Pozneje pa potrebuje še manj spanja.. Starim ljudem zadostuje že 5 do 6 ur spanja.

•

Praznoverje o senci

Senca igra v ljudskem praznoverju mnogih narodov važno vlogo. Divja plemena verujejo, da je senca neločljiv del duše ali telesa. Zato ljudje prav posebno pazijo na to, da ne zadene njihove sence posekano drevo ali da je kakorkoli ne stisne. Močno razširjeno je to praznovarje med Indijci. Vse, kar zadene senca pripadnika zaničevane kaste parijev, skrbno in temeljito osnažijo. Indijci pravijo celo, da senca parijev smrdi.

•

Zibelka pod stropom

V Indiji je ponekod še razširjena navada polagati dojenčke v prvih mesecih v veliko slamnato mrežo pod stropom, kjer v miru leže. Če pa postane dojenček nemiren, ga mati ali oče malo pozibljeta in otrok se navadno hitro pomiri. Samo kadar mati otroka povije ali podoji ga vzame iz mreže. V mrežah pod stropom so dojenčki tudi varni pred kačami in divjimi zvermi, ki jih je v Indiji mnogo.

•

Najdaljša pesem

Izmed vseh pesmi, kar so jih kdaj spesnili pesniki, je najdaljši indijski epos Mahabharata. Na njem je delala dolga vrsta pesnikov, ki so pesnitev vedno znova nadaljevali. Epos obsega nad 100.000 stihov. Začeli so ga 500 let pred Kristusom, končali pa okrog 1.200 let pozneje.

Vaše razvedrilo naj bo „Dobra knjiga“

NIČ NE DE

— Ti si bil včeraj na predavanju o sodobnem pojmovanju problema nesmrtnosti človeške duše. Ali si kaj razumel?

— Nič, toda to nič ne de. Vstopnico sem namreč dobil brezplačno.

MLADO JUTRO

Kdaj so odkrili čevlje?

Le malo ljudi je danes brez čevljev, nekoč jih je bilo pa le malo, ki so jih imeli. Bogataši in mogočniki pri nekdanjih preprostih narodih so si zavijali noge v kože, Rimci, Grki in drugi naprednejši stari narodi pa so nosili usnjene sandale, ki so bile z jermeni pritrjene na nogo. Zlasti boljši ljudje so imeli kar umetniško dragoceno izdelane sandale. Vendar je smel vsak nositi samo sandale tiste oblike, ki je bila zanj določena. Nekateri so smeli imeti črne jermene, drugi pa na primer

polmesečaste zaponke. Šele za časa rimskega cesarstva so prišle v veljavo sandale, ki so imele tudi pokrite prste in peto. Te sandale so prva oblika današnjih čevljev. Rimski vojaki so imeli trdne okovane sandale, ki se niso hitro izrabile. Še zdaj dobimo nekaj vzorcev po raznih evropskih muzejih. Izkopali so jih v krajih, kjer so nekoč gospodovali Rimci.

Toda čeprav so Rimci prišli že skoraj do današnje oblike čevljev, nečesa vendar niso odkrili: pete, kakršno imamo zdaj. To je odkril izumitelj šele štiri sto let pozneje. V srednjem veku so dostikrat dajali čevljem za današnje pojme strašno čudne oblike. Tako so se razširili v 12. stoletju »kljunasti čevlji«, kakršne vidite

na sliki. Kljun, ki je njihov podaljšek, je bil pogosto dosti daljši od noge same. Potem so nekaj časa izdelovali čevlje z več decimetrov visokimi podplati, da so hodili v njih kakor še zdaj otroci na hoduljah. Zlasti vitezi so imeli na svojih kovinastih opremah zelo čudne oblike čevljev.

Vsakdo pozna škornje. Ti so nastali v času tridesetletne vojne in so bili takrat prav takšni, kakor so še danes. Na vrhu so bili navadno okrašeni z lepimi čipkami.

Pozneje pa so začeli oblike čevljev bolj in bolj poenostavljati, dokler niso prišli do oblike, ki je zdaj v navadi.

Kakor vidite, se je oblika čevljev zelo izpremenila. Kdo bi si mislil, da je bilo treba toliko iznajdljivosti in premišljevanja, preden smo dobili obuvalo, ki ustreza našim potrebam.

Darujte za slepe!

H. B.

Moj raj

Svet, ki ga ljubim, kot carski je vrt,
kot zlato jezero žitna je njiva,
ob njej pa reke srebro se preliva,
plašč je sinjine nad vsem razprostrt.

Šuma kraj hiše se knežje košati,
v njej vitki brezi bor sladko se smejo
sklanja se k nji in poljublja ji veje
in njena krošnja z njegovo se brati

Steze kot niti vijó se prek trate
ob njih pa logi so, gnezda in grmi.
križi, kapelice in klanci strmi,
ki sončne žarke vsrkavajo zlate.

Klasek rumeni se ženi s plavico,
ki je pijana življenjske svetlobe
sladke miline in sončne mehkobe —
vsemu na veji kos poje zdravico

Mara J. Tavčarjeva:

Lučka in dva ključka

Lučka je imela dva ključka od skrinjice, vse z rožami orisane. Tisti dan je sonce sijalo in žarke tople na zemljo pošiljalo. Lučka je bila vesela, lepe pesmice je pela in opazila, da ključka je oba izgubila. Vse je preiskala, vse igračke predejala, vse kote je pregledala, če nista kje njena ključka dva. Lučka gleda, išče in še pod posteljo pošče. Ključkov ni in Lučko srčece boli. Na skrinjico se je ozrla in rekla ji: »Kako te bom odprla?« Pogledala je še v predalce, kjer se svetilo je ogledalce:

»Povej, zrcalce, Lučki, kje so njeni ključki!« Ogledalce-zrcalce se je obrnilo in odgovorilo:

»Pojdi k čarovnici Lepotici, ta bo vedela, kje sta tvoja ključka dva.«

Deklica je šla k čarovnici Lepotici in rekla:

»Takó sem tekla, skrinjico odpreti se mudi, pa ključka sem izgubila, in kje sta zdaj, povej mi ti!«

Čarovnica Lepotica je vzela palico-čaralico, v roki jo je zavrtila in se Lučkinega žepa dotaknila:

»Bim, bom, tramtaram, ključka dva sta v žepu tam!«

Lučka v žep je potipála in se veselo zasmejala:

»Vsepovsod sem že iskala in pozabila, da sem v žepek jih vtaknila.«

»No, vidiš Lučka, zdaj sem našla tvoja ključka!«

»Čarovnica Lepotica, to zdaj rečem vam, takole čarati jaz tudi znam. Stip, stop, stèp, pa roko v žep!«

»Takó storila bi domá, čemu pa k meni si prišla? Ko vse lepo je narejeno in gladko urejeno, bi marsikdo dejal, jaz tudi sam tako storiti znam.«

Lučka se je oprostila in zahvalila čarovnici Lepotici in šla domov po sončni je stezici. Skrinjico je odklenila in se neznansko začudila:

»Kje so moje tortice od tetice Polonice? Kje naj jih iščem zdaj? K čarovnici grem brž nazaj!«

Lučka, pozabljiva bučka, med potjo se je spraševala, kam tortice je sladke dala. Zamajal se je jeziček in zapel je, kakor ptiček:

»V usta — žepek si jih dala, punčka mala, tam za tortice je kraj, ne dobiš jih več nazaj!«

Lučka je glavo nagnila in domov se je vrnila. Srečala je teto Ančko, dala ji je pomarančko, Lučka jo je v usta dala in se sladko nasmejala:

»Nate, zobki-biseri in jeziček, biserom kraljiček, vi ste moji, jaz sem vaša! Zdaj pa mirni do večerje se že kuha mlečna kaša!«

Usteca so se smejala, se bradica je majala, zobkom rekel je jeziček: »To za nas bo paša!«

In konec? Prazen lonec!

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

71. Kaj je »teksaška mrzlica?«

72. Kdo je učil, da je število bistvo vseh stvari?

73. Kaj so planeti in katere poznamo?

•

74. Križanka.

Vodoravno: 1. eden izmed glavnih praznikov, 8. oljka (tujka), 9. kazalni zaimek, 11. vzklik, priprava pri vozu, 12. mednarodna kratica za delo, skladbo, 13. skrajšano žensko ime, 14. oblika glagola iti, 15 zemeljski pomol v morje, 16. vsa (hrv.), 18. nikalna oblika glagola biti, 19. oblika glagola biti, 20. časovni prislov, 22. pokolenje, pleme, 24. veznik in pritrdilnica, 26 osebni zaimek, 27. tekstilna rastlina, 28. naslonica, 29. portugalska kolonija, 31. trgovski izraz za poravnane račune. 32 predlog, 34. fonetična oblika okrajšave za brazilsko prestolnico. 35. znak za prvino. 36. južnoameriška država.

Navpično: 1. močnejši ali šibkejši zračni tok, 2. italijanski spolnik, 3. ilovica, 4. ukrajinsko mesto, 5. rimski pozdrav, 6. predlog, 7. pravilna slovenska beseda za »kist«, 10. ženski glas, 12. slavospev, 16. mlečni izdelek, 17. ljudski izraz za pogana, 20. stolpec, vojaški oddelek na pohodu, 21. kazalni zaimek, 23. priljubljena vrtna cvetlica, 24. časovna enota, 25. žensko ime, Kettejev ideal, 29. postaja (franc.), 30. odločilna karta, 33. latinska kratica za rektascensijo, 35. grška predpona, ki daje besedam nasprotni pomen.

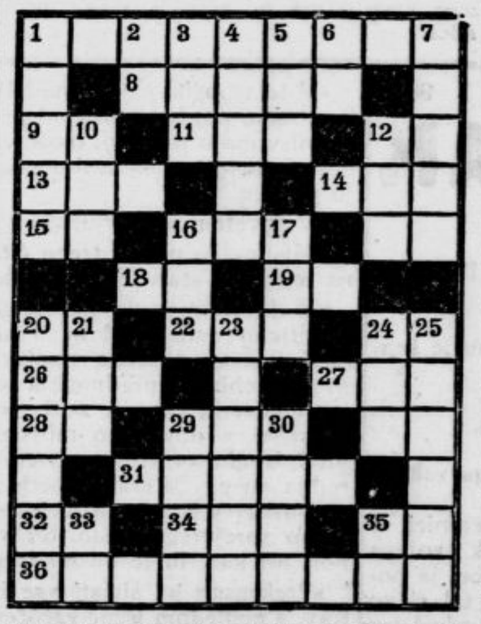

* * *

Rešitve nalog 4. t. m.:

66. Pravokotnik je pravokotni paralelogram, to je geometrični lik s sporednimi stranicami.

67. Likovne ali upodabljajoče umetnosti so slikarstvo, kiparstvo, stavbarstvo in kot najmodernejša upodabljajoča umetnost umetniška fotografija.

68. Črno in Mramorno morje (Marmarsko morje) veže Bospor.

•

69. Kakšna čudna slika je to?

Če posamezne izseke pravilno sestavimo, dobimo naslednjo sliko:

•

70. Šest zvonov bije.

Če začne šest zvonov istočasno biti, toda z različnimi presledki med posameznimi udarci (prvi zvon vsako sekundo, drugi vsako sekundo, tretji vsako tretjo t. d.), bodo vsi istočasno zopet bili po 60 sekundah. Število 60 je namreč najmanjši skupni mnogokratnik števil 1, 2, 3, 4, 5 in 6.

SPORT

Med vrstami

Res je, da smo ta teden že precej papirja in prostora posvetili malemu tenisu na zelenih mizah, toda res je tudi, da smo prav iz te panoge na dolgu za nekaj mednarodnih izidov

z velikega turnirja v slovaški prestolnici,

kjer je najboljše moštvo čakalo bogato darilo nemškega športnega vodje von Tschammer und Ostena.

Kakor bo še v spominu, so na bratislavskem turnirju za srednjeevropski pokal — tak naziv je dobilo prej omenjeno darilo nemškega pokrovitelja — nastopili zastopniki obojega spola (razen hrvatskih deklet) iz štirih držav, in sicer iz Nemčije, Hrvatske, Madžarske in prireditelja. Glavno darilo so po tej borbi v četvero spravili Madžari, ki so nazadnje premagali Hrvate s 5:1, prav tako na prvo mesto pa so se plasirale tudi Madžarke, ki so v zaključnem srečanju odpravile Nemke tesno s 3:2.

Podrobna ocena po moštvih je bila naslednja: pri moških: 1. Madžarska s 3 zmagami in 15:1 igri, 2. Hrvatska z 2 zmagama in 11:8 igram, 3. Nemčija z 1 zmago in 7:11 igram ter 4. Slovaška brez zmage z 2:15 igram ter pri ženskah: 1. Madžarska z 2 zmagama in 6:2 igrama, 2. Nemčija z 1 zmago in 5:3 igram ter 3. Slovaška brez zmage z 0:6 igram.

Tudi v vseh ostalih konkurencah — v igrah posameznikov odnosno posameznic ter v dvoje — so se v štirih zaključnih nastopih uveljavili predstavniki Madžarske (eden od njih je bil tudi v Ljubljani, znani Harangozo iz Subotice), tako da je edino končno zmago za vse ostale udeležence slavila Dunajčanka Truda Pritzl za Nemčijo, ki je v finalu v ženskem singlu porazila madžarsko prvakinjo Mariko Koloszvary.

*

Zanimivo primerjavo,

ki je vsekakor predvsem sezonskega značaja in tudi sicer po svoji vrednosti ne spada med velika odkritja športno-tehničnega proučevanja, objavljajo nemški listi v zvezi z italijanskim prvenstvom v hitrostnem drsanju, pri katerem spet niso bili prekošeni stari rekordi v tej športni disciplini na ledu in v kateri je še zmerom državni rekorder na progi 500 m Bruno Celotti s časom 47 sekund.

Sestavljalcu te primerjave je ob čitanju teh podatkov prišlo na misel, da je znana norveška zimska športnica Laila Schou-Nilsen predrsala pol kilometra dolgo progo na ledu v času 46.4 in je torej po vseh obstoječih teorijah boljša od najhitrejšega Italijana na ledu. Seveda bi bilo treba za natančno primerjavo drugačnih preskušenj kakor samo primerjanja suhih številk; če bi oba postavili na start v enakih okoliščinah in ju spustili v boj, bi bil verjetno končni izid čisto drugačen.

Toda ne glede na to je vredno razmisliti o nekaterih drugih vprašanjih, ki jih je ta računar rezultatov s severa in juga sprožil ob tej nekoliko ponižujoči ugotovitvi za tega predstavnika močnega spola. Mož pravi namreč v nadaljnjem čisto pravilno, da se ni treba čuditi, če so italijanski izidi v športih na ledu pod onimi, ki jih lahko postavljajo severnjaki. Res je sicer, da imajo na severu svoje domovine mnogo krasnih terenov za smučanje in tudi v Milanu najmodernejše umetno drsališče, toda vse to je le še mnogo premalo, da bi se moglo majhno število dobrih zimskih športnikov meriti z onimi množicami iz skandinavskih držav. Če bi recimo nekega dne — pa to še ne bo tako kmalu, ker se take velike meteorološke spremembe, hvala Bogu, uveljavljajo samo po stoletjih ali tisočletjih — zamrznila vsa severnoitalijanska jezera, potem ne bi bilo več dolgo, ko bi Italijani — navdušeni za šport, kakor so — kmalu imeli tudi svoje najboljše drsalce na svetu.

Slednjič omenja isti vir še eno okoliščino, ki je tudi važna za presojo, zakaj športi v kritih prostorih v Italiji ne uspevajo tako kakor enake prireditve na prostem. Italijanski športniki in tudi občinstvo, ki jih hodi gledat in oboževat — ljubijo pri tem prostost in čisti zrak; prav odtod izvira na primer, da ima celo kolesarski šport kljub ogromni razširjenosti vse svoje prireditve samo na prostem, dočim pozimi sploh ne dela. Baš obratno je stanje v Nemčiji in še po nekaterih severnih državah.

Ne glede na vse te naravne ovire pa Italijani seveda niso prav nič malodušni glede svojih uspehov v hitrostnem drsanju. Kakor so svoje igralce v hokeju na ledu dvignili iz skromnih početkov do izredno močnih predstavnikov vse Evrope, tako računajo z vso gotovostjo tudi o svojih hitrostnih drsalcih.

*

Za eno točko so dobili 14 koles, tako se glasi kratko in jedrnato skoraj neverjetna vest, da je nogometno moštvo Livorna v eni zadnjih tekem za točke od neke tovarne prejelo v dar

14 novih krasnih koles,

ker je — kakor je želel širokogrudni darovalec — dalje ostalo na vrhu tabele, čeprav v onem usodnem srečanju ni doseglo več kakor skromen izid 1:1 v tekmi s komaj nevarnim Barijem. Strašno slabo se je godilo oni dan Livornčanom in eno minuto pred koncem tekme so gostje vodili z golom v dobro, tako da so vsi že obupali, da bi obdržali vodstvo in dobili krasna kolesa, ki so jih, nova kakor iz škatlice, čakala v hotelu. Potem je prišla najbolj dramatična zadnja minuta! Eden napadalcev se je vrgel v drzno akcijo s krila in res je srečno pogodil vrata. Izid je bil izravnan, Livorno je ostal prvi v razpredelnici, 14 ljudi (to je 11 igralcev, trener, rezervni igralec in vodja sekcije) pa je pet minut nato odpeljalo domov nova kolesa.

Podobno anekdoto pripovedujejo iz Milana, kjer je velika krojaška hiša izdelala krasno novo obleko in jo obljubila najboljšemu igralcu v tekmi med Ambrosiano in Vicenzo. Darovalci so seveda mislili tako, da bo v novi obleki hodil kdor koli izmed domačih igralcev iz Ambrosiane, toda razsodišče, ki so si ga krojači izbrali sami po svoji volji, je prisodilo najboljšo oceno enemu iz Vicenze. Tako je srednji krilec Vicenze Santagiuliana, ki spada v ostalem tudi med stebre italijanske juniorske reprezentance, prišel do nove obleke — v znamenju velikega navdušenja, ki vlada za okroglo usnje po vsej Italiji.

*

V hokeju na ledu zadnji čas — zaradi muhaste zime — ni šlo preveč veselo. Zelo veselo — ali žalostno, če hočete — je bilo na nekem ribniku v mrzli in za hokej posebej navdušeni Švici, kjer sta se čisto zares merili dve hokejski moštvi. Proti koncu druge tretjine igre je nenadoma nekajkrat počilo in ledena ploskev se je prelomila v dveje. Vsi igralci s sodnikom vred so zlezli v vodo. Na srečo je bilo vode malo in so se tako lahko kmalu izkobacali iz neprostovoljne kopeli.

Ker smo že pri hokeju na ledu, zapišimo še dva izida celovških mojstrov v tej panogi, ki so v soboto in nedeljo igrali z Nemci iz Prage; prvi dan so zmagali gostje s 4:3, dan pozneje pa so domačini dobili igro z 2:1.

*

V Pragi je umrl najstarejši član mednarodnega olimpijskega odbora Jiři Guth-Jirkovsky, ki je bil zadnji izmed živih delegatov, ki so se dne 23. VI. 1894 udeležili zgodovinskega kongresa na Sorboni, s katerega je šla v svet ideja modernega olimpizma. Mož je bil do zadnjega živahen in je še pred kratkim pisal svojemu prijatelju Edströmu na Švedsko, da se že zelo veseli na proslavo petdesetletnice CIO v letu 1944. Zdaj je prekmalu odšel za predsednikom Coubertinom!

Iz Spodnje Štajerske

Gostovanje italijanskega umetniškega para. Slavni italijanski pianistovski par Rio in Grigoria Nardi, o katerem smo poročali, da je z velikim uspehom nastopil v Celovcu, je prišel gostovat tudi na Spodnje Štajersko. Koncert je bil preteklo sredo zvečer v Götzovi dvorani v Mariboru.

Ljudsko gibanje v Mariboru. V drugi polovici letošnjega januarja so bile pri stanovskem uradu v Mariboru zabeležene nekatere zanimive številke. Rodilo se je 40 dečkov in 35 deklic. Skupno je torej bilo 75 porodov, smrtnih primerov pa so v istem času zabeležili 62. Vmes je 5 mrtvih novorojenčkov. Porok je bilo 25, njih število v letošnjem predpustu še stalno raste.

Novi grobovi. V Dogošah pri Mariboru je preminila 61letna posestnica Marija Petkova, rojena Viher. V Spodnjem Radvanju je umrla komaj 17 let stara zasebnica Marija Planinškova. V Mariboru pa so umrli 83letni občinski upokojenec Urban Rozman, 73letna zasebnica Terezija Papstova, po rodu Marentova in 76letna vdova upokojenca državnih železnic Antonija Wusserjeva, po rodu Skoblova. V Studencih je umrla 46letna hišna posestnica Terezija Rozinova, po rodu Romihova, na Pobrežju pa 60letni železničar v pok. Anton Kokol. V Mariboru so umrli: 58letna posestnica Apolonija Rojkova iz Vurberka, sin strojevodje Ervin Domian, zasebnik Franc Pisk in 69letni upokojeni višji nalzornik Martin Ofnar. V Trbovljah je umrla v visoki starosti 84 let upokojena poštarica Toni Vartolova. Pokopali so jo na svečnico.

Voditeljsko zborovanje v Brežicah. Pred dnevi je bilo v Brežicah mesečno zborovanje strankinih voditeljev. Na sestanku je govorila gdč. Fischerjeva o političnih možnostih mladine. Poudarjala je zlasti pomen kmetijskega in gospodinjskega poklica.

Slavnost na mariborskih pokopališčih. Ob priliki 10 letnice prevzema oblasti so bile na vseh mariborskih pokopališčih spominske proslave. Svečanosti na pobreškem pokopališču je prisostvovala vojaška godba in odposlanstvo vojske. Venec je položil okrožni vodja Mihael Strobl. Tudi na studenškem in radvanjskem pokopališču so bili položeni venci v spomin padlim

Omejitev teže za vojaške pakete. Da bi bil železniški vozni park v čim večjem obsegu na razpolago za vojsko, je bila teža vojaških paketov omejena na 100 gramov. Do 31. marca letos pošte ne bodo sprejemale težjih paketov.

V Ponikvi je bil nedavno pester večer, na katerem so zbirali prispevke za zimsko pomoč. Prireditev je obiskalo okoli 200 ljudi. Za spored in dobro voljo je skrbel godbeni trio. Nabrana je bila čedna vsota 2259 RM.

Nesreče. 44 letni zidar Miha Kovačič z Meljske ceste v Mariboru je padel pri delu in se nevarno polomil. Nadalje se je pri padcu polomila 57 letna posestnica Antonija Bračičeva iz Št. Jerneja pri Konjicah. Levo nogo si je zlomila 60 letna viničarka Terezija Recekova od Sv. Jakoba.

Z Gorenjskega

V Litiji je bil nedavno prvi obratni apel uslužbenstva državnih železnic. Sestali so se uslužbenci kolodvorov v Litiji in Savi. Načelnik iz Litije g. Križan je javil krajevnemu skupinskemu vodji navzočnost vseh uslužbencev, kolikor niso potrebni pri službi.

V Medvodah je zadnja cestna zbirka za zimsko pomoč vrgla doslej najvišji znesek 1518 RM. Zbirali so vsi funkcionarji Stranke kakor tudi ženska skupina.

V Naklem je bil nedavno sestanek krajevne skupine. Krajevni skupinski vodja M. Šeršak se je zaslužnim sotrudnikom zahvalil za sodelovanje in dal navolila za bodoče delo. Dosedanja ženska voditeljica Lupoškova je zaradi službenih zaprek odložila svoje mesto, njena naslednica pa bo ga. Pavla Drobeževa.

Na Jesenicah je bil pri KID mladinski sestanek, ki se ga je udeležil tudi generalni ravnatelj Noot. Mladinski volja Krebitz je orisal naloge gorenjske mladine kot člana mladine nemškega rajha sedaj in v bodočnosti.

Mestni pevski zbor v Kranju. Na nedavnem posvetovanju v Kranju, ki so se ga udeležili okrožni vodja Kuss, kranjski župan in zastopniki kulturnih ustanov, nadalje zastopnice ženstva in člani kranjske godbe, je šolski svetnik Rainer obrazložil potrebo po mestnem pevskem zboru in nazadnje proglasil njegovo ustanovitev.

Nesreča kolesarke. Dne 30. januarja se je v Domžalah s kolesom ponesrečila delavčeva žena Marija Mrkunova iz Trzina. Na poledeneli cesti ji je spodletelo kolo, da je padla in si zlomila desno nogo. Prepeljali so jo v bolnišnico na Golnik.

ULTIMAT

— Gospod Klepetec, vidim, da se že leto dni sučete po naši hiši; zdaj mi je vaše napote več nego zadosti. Izvolite se odločiti za roko moje hčere ali pa za nogo mojega moža.

STRUP IN PROTISTRUP

— Kaj je bil vzrok, da ste se ločili od prve žene?

— Ah, naveličal sem se je, ker mi je zastrupljala življenje.

— Tako in zdaj se vnovič ženite!

— Ženim se zato, ker vsak strup zahteva protistrupa.

MANJŠE ZLO

»Gospod, že osem let ljubim vašo hčer, zdaj pa bi vas rad prosil za njeno roko.«

»Hvala bogu, da prosite samo za njeno roko. Bal sem se že, da hočete prositi za njeno doto.«

POMENEK MED ZAKONCEMA

»Reci mi, nesnaga, kako se imenuje človek, ki prebije vse dni in noči po gostilnah in kavarnah.«

»Draga moja, ta človek se imenuje natakar.«

Naročite se na romane Dobre knjige!

Mali oglasi

Kdor išče službo plača za vsako besedo L —.30, za drž. in prov. takso —.60, za dajanje naslova ali šifro L 2.—. Najmanjši iznos za te oglase je L 7.—. — Za ženitve in dopisovanja je plačati za vsako besedo L 1.—, za vse druge oglase L —.60 za besedo, za drž. in prov. takso L —.60, za dajanje naslova ali šifro L 2.—. Najmanjši iznos za te oglase je L 10.—.

Hišni posli *iščejo službe*

Mlado dekle
sprejmem za pomoč v gospodinjstvu k 2 članski družini. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Takoj.« 1811-1

Gospa
išče službo. Obavlja vsa hišna dela in dobro kuha. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Administracija«. 1821-1

Hišni posli *dobijo službo*

Postrežnico
sprejmem za nekaj ur dnevno. Cesta v Rožno dolino 24. 1773-1a

Kuharico
ki bi opravljala tudi druga dela iščem. Naslov v ogl. odd. Jutra. 1703-1a

Mlado dekle
pridno, za vsa hišna dela in za pomoč v trgovini sprejmemo takoj. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Pošteno dekle«. 1696-1a

Strežnico-služkinjo
zanesljivo, snažno, vajeno vseh hišnih poslov, iščem 5 dni tedensko. Dam plačo, stanovanje, vso oskrbo, bolniško blagajno. (3 osebe, nastop takoj). Resljeva 18-II, desno. 1715-1a

Dekle z otrokom
dobi službo. Stanovanje v hiši. Hrana in plača dobra. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Zanesljiva«. 1764-1a

Postrežnico
gospodinjsko za ves dan sprejme družina. Vprašati pri Skok »Pri Levu«. 1753-1a

Vrtnarstva
in gospodarskih del vajenega moškega sprejmemo za trajno delo. Naslov v ogl. odd. Jutra. 1752-1a

Postrežnico
veščo navadne meščanske kuhe in drugih gospodinjskih del, za ves dan s hrano iščem za takoj. Plača dobra. Hranilniška c. 3/II. 1741-1a

Sprejmem takoj
vestno in pošteno dekle k otrokom. Naslov v ogl. odd. Jutra. 1765-1a

Služkinjo
ali postrežnico za ves dan, pridno in pošteno, veščo nekoliko kuhe in drugih gospodinjskih poslov sprejmem takoj. Naslov v ogl. odd. Jutra. 1804-1a

Gospodinjsko pomočnico
iščem. Naslov v vseh posl. Jutra. 1821-1a

Vajenci-ke

Tapetniškega vajenca
sprejme Rudolf Radovan, Mestni trg 13. 1694-44

Frizersko vajenko
ali brivskega vajenca, iščem. Salon Pliverič, Frančiškanska 3. 1712-44

Sedlarskega
ali torbarskega vajenca sprejmem takoj. Glavič, Tržaška cesta 9. 1698-44

Vajenko
za damsko obrt sprejme Ogrin, Pred škofijo 6. 1755-44

Mesto vajenca
v trgovino ali kavarno z vso oskrbo iščem. Cenjene ponudbe z navedbo pogojev na ogl. oddelek Jutra pod »Takoj«. 1726-44

Uradništvo *išče službe*

Uradnica
išče zaposlitve pri trgovcu ali v kaki pekarni za lepljenje krušnih kart. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Zaposlitev«. 1733-2

Medicinka
išče takršno koli zaposlitev, ker je brez sredstev. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Medicinka«. 1739-2

Uradništvo *dobi službo*

Inženirja-kemika
s prakso v stroki išče kemično farmacevtska industrija. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Laboratorij«. 1740-2a

Zaslužek

Šivilja
gre šivati na dom. Naslov v ogl. odd. Jutra. 1736-3

Prodam

Umivalnik
z umivalno garnituro prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 1808-6

Vodovodne cevi
1½ cole in pripadajoči materijal se poceni proda (večjo količino. Ileršič, Rimska c. 13. 1855-6

Poljske tračnice
7 kg profil, 2000 m, 29 vagonetov, ¾ m³ in Diesel-lokomotiva Orenstein & Kolpel, malo rabljeno se ugodno proda. Ileršič, Rimska c. 13. 1854-6

Štedilnike razprodaja
različne velikosti po znižani ceni. Gasogeno Merkur, Puharjeva 6. 1851-6

Opremo
za pisarno prodam. Naslov v vseh posl. Jutra. 1836-6

Prodam
15 oljnatih umetniških slik po zelo nizki ceni. Naslov v vseh posl. Jutra. 1826-6

Kupim

Otroške vozičke
najboije prodaste, kupite ali zamenjate pri »Prometu« (nasproti Križanske cerkve). 1729-7

Biciklje, tricikelj-gume,
karbid, vreče in motorna kolesa, kupimo. Plačamo zelo dobro. Gasogeno Merkur, Puharjeva 6. 1850-7

Šivalni stroj
rabljen in otroški voziček kupim. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Plačam«. 1728-7

Kolesa

Moško kolo
tehtnico do 15 kg, prazen sodček in vodovodno izlivko, kupim. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Rabljeno«. 1814-11

Pohištvo

Samsko sobo
zelo lepo, s posteljo, otomano, preprogo itd. za 4500 lir, naprodaj. Šusteršič, delavnica za tri-cikije, Bleiweisova 13. Figovec, levo dvorišče. 1864-12

Pridelki

Pomaranče
in suhe gobe prodaja Gospodarska zveza v svojem skladišču na Bleiweisovi c. št. 29. 1852-33

Seno in slamo
kupuje Gospodar. zveza v Ljubljani, Bleiweisova c. št. 29. 1853-33

V najem

Gostilno
dobro idočo, v Ljubljani ali pa v bližnji okolici vzamem v najem. Ponudbe pod »V najem« na ogl. odd. Jutra. 1780-17

Lokali

Lokal
se odda 1. marca za manufakturo. Židovska ul. 6. 1868-19

Stanovanja *išče*

Enosobno stanovanje
po možnosti v centru mesta iščeta starejša zakonca brez otrok. Mirna in točna stranka. Naslov v ogl. odd. Jutra. 1730-21a

Stanovanje
ali prazno sobo iščem. Ponudbe pod »Sončno« na ogl. odd. Jutra. 1797-21a

1000 lir nagrade
dam onemu, ki mi preskrbi 2-sobno stanovanje s pritiklinami. Naslov v vseh posl. Jutra. 1848-21a

Šivilja
išče enosobno stanovanje ali prazno sobo tudi podstrešno. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Mirna 44«. 1738-21a

Sobo odda

Opremljeno sobo
strogo separirano oddam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 1810-23

Sobico
oddam gospodu. Naslov v vseh posl. Jutra. 1815-23

Sobe išče

Opremljeno sobo
s posebnim vhodom išče mirna, boljša gospodična v stalni službi. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Event. s hrano«. 1869-23a

Glasbila

Pianino ali klavir
kupim. Naslov v vseh posl. Jutra. 1865-26

Izgubljeno

Reven dijak
je izgubil 27. I. pop. 1 m blaga za hlače od Masarykove c. do Vilharjeve. Poštenega najditelja prosim da odda v upravi Jutra. 1866-28

Stroji

2 mešalca betona
500 litrov in 150 litrov kompresor »Flottmann« in avtomatična Garvens črpalka za večji obrat se ugodno proda. Ileršič, Rimska c. 13. 1857-29

NOVOST! NOVOST!
Polnojarmenike
labilne in štabilne, 600 in 700 mm, švedske iz najboljšega materijala, jako poceni in kratkoročno dobavljivi pri zastopstvu: Ileršič, Rimska cesta 13. 1856-29

Razno

Razne usluge, informacije vseh vrst, prevode, prošnje in vloge v italijanščini, razmnoževanja izvršuje »SERVIS BIRO«, Sv. Petra cesta 29.

Filatelija

Filatelisti
Ugodno naprodaj več serij novejših znamk. Informacije dobite v drogeriji »Adriji«, Šelenburgova 1. 1807-39

Ogromna večina oglaševalcev se obrača na „JUTROV“ OGLASNI ODDELEK

Zahvala

Ob svežem grobu svojega dobrega soproga in očeta, gospoda

Franceta Pibra

uradnika Visokega komisarijata

izrekam vsem najprisrčnejšo zahvalo. Posebno zahvalo pa njegovemu zvestemu prijatelju Jožetu Verovšku, ki nam je stal v najtežjih trenutkih ob strani. Vsem, ki so prišli rajnka kropit, darovali vence ter se udeležili pogreba v tako častnem številu, naj Bog obilo povrne.

V Ljubljani, dne 5. februarja 1943.

GLOBOKO ŽALUJOČA ŽENA Z OTROCI

P. G. Wodehouse: 90

PODJETNI SAM

Humoristično roman

»Nu da. Kakopak... Razumem... Ali...« je neodločno začel.

Kay mu je položila roko na ramo.

»Ubogega starčka ne smeva užaliti,« mu je šepnila. »Prehudo bi mu bilo.«

»To je res, a hotel sem reči...«

»Ne,« mu je Kay odločno zaprla usta.

»Pa stori, kar te je volja.«

Sam se je polagoma vežbal za dobrega zakonskega moža.

Gospoda Corneliusa sta našla v sprejemnici. Z dobrohotnim očesom moža, ki ljubi zvok svojega glasu in vidi pred seboj voljne poslušalce, je pogledal mlado dvojico. Nato je pobral s tal rjavo usnjeno aktovko, jo vestno in natančno odprl ter vzel iz nje zavoj v rjavem papirju. Ko je odstranil to viro, se je pokazala mehka plast časopisov, izpod te še ena, in nazadnje je prišel na svetlo s strojem izpisan zvezek, povezan z vijoličastim trakom.

»Zgodba starega Finglassa se omenja v sedmem poglavju moje knjige,« je dejal.

»Samo eno poglavje nam boste prečitali?« je vprašal Sam, in žarek upanja mu je posvetil v dušo.

»V tem poglavju,« je nadaljeval gospod Cornelius, »sem popisal moža od prvega trenutka, ko je stopil v mojo pisarno: moje vtise o njem, njegove besede in druge podrobnosti. V devetem poglavju pa...«

»V devetem poglavju!« je z grozo vzkliknil Sam.

»Mislim, da pač ni treba čitati tako daleč, glede na to, da ni stari Finglass nikoli...«

»V devetem poglavju,« je gospod Cornelius neusmiljeno nadaljeval in si nasadil velike rožene naočnike, »v devetem poglavju sem opisal, kako so ga prebivalci predmestja brez nezaupanja sprejeli medse in kako je znal vse rodbine, s katerimi je prišel v dotik, po mojstrsko speljati na led. Med drugim omenjam plesno zabavo, ki jo je priredila gospa Bellamy-North v vili ‚Beau Rivage‘ na Burberry Roadu in na kateri je igral vlogo prijazno sprejetega gosta, ter volitve v okrajni odbor, pri katerih je bil na spisku kandidatov.«

»Prekrasno bo slišati vse to,« je vljudno rekla Kay, s pogledom iščoč zaročenčeve oči. Sam, ki je že odpiral usta, se je posilil in jih zaprl

»Tistega prvega dne se prav dobro spominjam,« je nadaljeval gospod Cornelius. »Lep junijski popoldan je bil, in vrt vile ‚Beau Rivage‘ čudovita paša očem. Takrat je bil mnogo večji, nego je zdaj. Vila, ki se v moji zgodovini imenuje ‚Beau Rivage‘, je zdaj predeljena v dve samostojni polovici. Ena je ostala ‚Beau Rivage‘, drugo so krstili ‚Sans Souci‘. Podobna izpremememba je nastopila pri mnogih teh preprostih vil v našem koncu. Pred petimi leti je bila Burberry Road dosti bolj gosposki kraj, in večina hiš je stala vsaka zase. Tudi tale, v kateri smo, je bila za Finglassovih dni znatno večja. Imenovala se je vila ‚Mon Repos‘, in šele poldrugo leto kasneje so jo predelili na dve polovici, izmed katerih je druga dobila ime ‚Sv. Rafael‘...«

Tedajci je obmolknil. Prehod je bil tako nenadejan, in dobri gospod Cornelius se je tako silovito zdrznil, da se je ugriznil v jezik. Eden izmed poslušalcev, ki je bil tistega trenutka docela miren, je, sodeč po njegovem vedenju, nenadoma zblaznel.

Ta poslušalec je bil Sam Shotter. Z vzkriki, ki jim je bilo težko prisoditi pameten smisel, je ves razburjen poskočil kakor vzmet.

»Kaj pravite?« je vpil spet in spet. »Kaj pravite?«

Gospod Cornelius ga je pogledal skozi solze, ki so mu zastirale oči. Obgriznjeni jezik ga je bolel da nikoli tega.

»Ste morda rekli, da je bil v Finglassovih časih ‚Sv. Rafael‘ del vile ‚Mon Repos‘?«

»D—da!« je odgovoril gospod Cornelius, z muko pritisnivši jezik ob nebo.

»Dajte mi dleto!« je Sam zarjovel. »Kje je kako dleto? Dleto potrebujem!«

* * *

»Na mojo dušo!« je zagodrnjal gospod Cornelius, ki ga je jezik neznansko bolel. Toda njegova prepadenost se je kmalu še povečala. Pet minut po tem, ko je Sam na vrat na nos planil iz sprejemnice, so bili vsi zbrani v gornji sobi vile »Sv. Rafael« (to je, v Kayini spalnici) in so napeto opazovali mladega človeka, kako je vzdignil eno izmed deská v podu ter privlekel izpod nje zavoj orumenelih, zaprašenih papirjev.

»Na mojo dušo!« je znova zagodrnjal gospod Cornelius.

»Sveta nebesa!« je vzkliknil gospod Wrenn.

»Sam!« je zastokala Kay.

Toda Sam ni slišal teh glasov. Z očmi matere, ki se sklanja nad zibelko spečega dojenčka, je strmel v najdene papirje.

»Dva milijona!« je spoštljivo zamrmral. »Dva milijona dolarjev!«

Blisk umazanega pohlepa mu je izpreletel simpatični obraz. Ta mah mu nihče ne bi bil prisodil razumevanja za strašno gorje, ki je trlo Dwighta Blenkirona iz Chicaga in njegovo nevesto Genovefo, rojeno Poskittovo.

»Koliko je deset odstotkov od dveh milijonov?« To vprašanje je bilo vse, kar je spravil iz sebe.

* * *

Valley Fields je spal. Ure so bile navite, mačke spodene iz hiš, hišna vrata zapahnjena. V tisočih stanovanj so si tisoči poštenih najemnikov krepili ude za jutrišnje delo. Ura v šolskem stolpu je s srebrnim glasom udarila dve.

Vse je počivalo, samo nekdo je z odmevi svojih razburjenih korakov motil tišino na Burberry Roadu. Ta edini nespečnik je bil Sam, ki se je na posutem prostoru pred vilo »Sv. Rafael« izprehajal sem in tja.

Urejuje: Davorin Ravljen — Izdaja za konzorcij »Jutra«: Stanko Virant — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran — Za inseratni del je odgovoren: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani